

SMC

INTERVIU:

6 / 2006 ketvirtinis leidinys

pokalbiai apie meną

Dėmesio: Andreas Gedin ir Daniel Birnbaum apie Portikus saloje

Lietuvoje: Dovilė Tumptytė ir Mindaugas Navakas šтурmuoja akademijos tvirtovę

Svetur: Lars Bang Larsen ir Artūras Raila apie tikėjimo išbandymą

Reportažas [1]: Giedrius Gulbinas, „Muziejai ir dailės istorijų įvairovė“

Reportažas [2]: Gábor Rieder, „Menos ir politika: Rytų Europos atvejai“

Post scriptum: Virginija Januškevičiūtė ir Pro-testo laboratorija Vilniaus gatvėse

Žmonės: Evaldas Jansas ir Stasys Banifacius leva aukojant ēriuką

Biblioteka: Alfonsas Andriuškevičius apie save ir naują knygą

Meninis projektas: Gintaras Didžiapetrис

Šiuolaikinio meno centras, Vilnius

www.cac.lt

Redaktoriai / Editors:

Linara Dovydaitytė, Simon Rees

Dizainas / Design: Daiva Kišūnaitė

Vertimas / Translation: Julija Fomina,
Virginija Januškevičiutė,
Ilona Jurkonytė, Valentinas
Klimauskas, Agnė Narusytė

Spauda / Printer: Logotipas
© Šiuolaikinio meno centras, menininkai
ir tekstų autoriai
© Contemporary Art Centre, Vilnius,
the artists and writers, 2006.

Leidinys ar jo dalis negali būti daugina-
ma ir atgaminama komerciniais tikslais
be leidėjo sutikimo.

No part of this publication may be
reproduced without prior permission of
the publisher compatible with fair practice.

ISSN 1822-2064

Leidžia Šiuolaikinio meno centras
4 kartus per metus.

Produced four times a year by the
Contemporary Art Centre, Vilnius.

INTERVIU skelbiamos mintys nebūtinai
atitinka leidėjo ar redakcijos nuomonę.
The views expressed in INTERVIU are not
necessarily those of the Publishers or
Editors.

Šiuolaikinio meno centras [ŠMC]
Contemporary Art Centre [CAC]
Vokiečių 2, LT-01130 Vilnius, Lithuania
T: +370-5-262 3476
F: +370-5-262 3954
E: interviu@cac.lt

INTERVIU bičiuliai / INTERVIU friends:

Luca Cerizza, Berlin
Alan Cruickshank, Adelaide
Gordon Dalton, Cardiff
Ann Demeester, Amsterdam
Magda Kardasz, Warsaw
Solvite Krese, Riga
Lars Bang Larsen, Frankfurt
Raimundas Malašauskas, San Francisco
Viktor Misiano, Moscow
Roger McDonald, Tokyo
Cristina Ricupero, Paris
Mats Stjernstedt, Stockholm

Redakcijos pultas

Žingsnis į priekį, du žingsniai atgal

Praėjusiais metais Europos „meno pasaulio“ diskurse buvo išeikvota daug energijos sprendžiant meno mokyklų/ meno akademijų problemas. JAV tokia diskusija vyko jau prieš dešimtmetį; ji apėmė visą spektrą nuo „October grupės“ metodologijų įtakos pedagoginėms praktikoms iki klausimų, kurie susijusi su potencialu – jo suvaldymu, formavimu ir paleidimu į ateitį.

Pedagoginių sistemų neadekvatumas šiandieninei situacijai dažnai siejamas su jų ištakomis, o kartu svajojama ateityje tas reformuoti. Nepaisant to, kiek „apmąstyto“ ar „sistemiskos“ būna reformos, jos dažniausiai siekia tokį tikslių – suartinti gyvenimą ir meną; priartinti meno, meno istorijos ir kuratorystės studentus prie menininkų, meno istorikų ir kuratorių; sumažinti atstumą tarp parodinių ir edukacių institucijų. Kai šios reformos nevyksta akademijos viduje, edukacines iniciatyvas ima prodiusuoti kitos organizacijos (tokios kaip

Manifesta ar Miuncheno *kunstvereinas* ir šiuo metu IASPIS su Maria Lind priešakyje). Ir atvirkšciai – akademijos pačios kuria parodines institucijas. Viena iš tokų iniciatyvų yra Städelschule galerija *Portikus* Frankfurte, kuria pristatomė šiame numeryje. Didžia dalimi tokų reformų pradžia sutapo su konceptualia šiuolaikinio meno praktikų plėtra nuo šeštojo dešimtmečio pabaigos ir konceptualia meno istorijos plėtra po struktūralizmo (t.y. kai istorija tapo disputų objektu ir gali būti perrašoma iš daugelio galimų perspektyvų).

O kas, jei akademija egzistuoja erdvėje, kurioje struktūralizmo nebuvu? Kas, jei meno laukas ir meno istorija išsiplėtė ne po 1950-ujų, o po 1991-ujų, gerokai tuo, kai akademijos dėstytojai įgijo kvalifikaciją? Tai keista (krizinė) situacija, kurioje yra atsidūrę postsovietiniai pasaulio akademijos ir jų bendruomenės. Juose greta „naujo požiūrio į ...“ tebesilaikoma 60 metų senumo vertybų, todėl iš naujo reikėtų peržiūrėti net pagrindus. Ši situacija prašosi radikalų reformų. Kadangi reformos yra susiję su privilegijų praradimu, tie, kurie rizikuoja jas prarasti, dažnai užsibarikaduoja savo pozicijose, ir akademija iš dramblio kaulo bokšto virsta tvirtovė. Ir jei antireformatoriai būriai susivienija, reformos pasidaro neįmanomos. Tokia situacija gali sukurti produktyvą pauzę, kurios konцепciją neseniai vykusioje paskaitoje

la yra religinė, tada iškyla bažnyčios ir valstybės atskyrimo klausimai). Kitais žodžiais tariant, mokesčių mokėtojai nemégsta nei remti, nei kurti elito. Ir visi turi savo nuomonę ateities klausimui.

Štai kur atsiranda trintis. Pedagogika yra susijusi su potencialu – jo suvaldymu, formavimu ir paleidimu į ateitį. Pedagoginių sistemų neadekvatumas šiandieninei situacijai dažnai siejamas su jų ištakomis, o kartu svajojama ateityje tas reformuoti. Nepaisant to, kiek

„apmąstyto“ ar „sistemiskos“ būna reformos, jos dažniausiai siekia tokį tikslių – suartinti gyvenimą ir meną; priartinti meno, meno istorijos ir kuratorystės studentus prie menininkų, meno istorikų ir kuratorių; sumažinti atstumą tarp parodinių ir edukacių institucijų. Kai šios reformos nevyksta akademijos viduje, edukacines iniciatyvas ima prodiusuoti kitos organizacijos (tokios kaip

Manifesta ar Miuncheno *kunstvereinas* ir

Redakcijos pultas

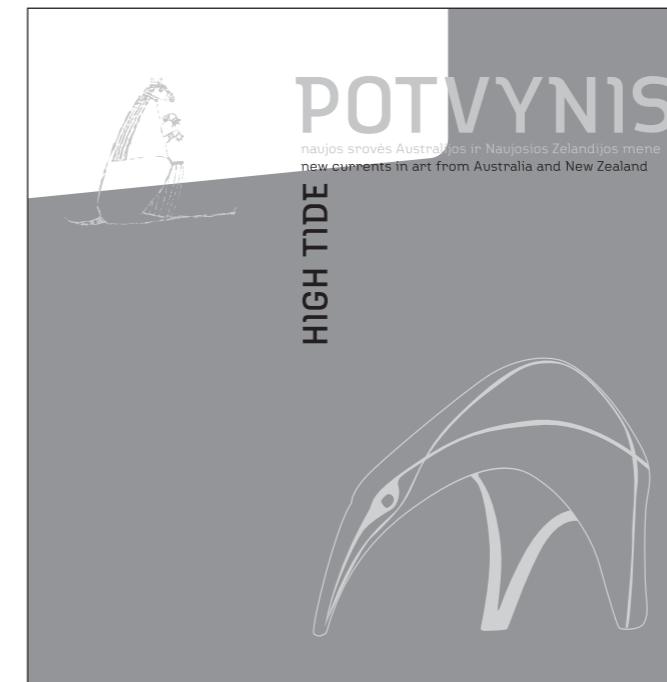
Žingsnis į priekį, du žingsniai atgal

Londone pateikė Lamas Gillickas (kalbėdamas kaip tik apie mūsų nagrinėjamas problemas ir apie savo studentus Niujorko Kolumbijos meno mokykloje). Jo nuomone, žmonės, kurie laikosi conservatyvaus požiūrio į meną, reikėtų vadinti „buožėmis“, nes jų pozicijas gali pakeisti tik radikalus peraukliedžiamas. „Buožės“ terminas turėtų apibūdinti tuos, kurie „tiki“ savo nuomone arba yra nepajudinamai įsitvirtinę.

Nors aš negaliu būti buožių peraukliedžiamo šalininku negalėdamas ignoruoti istorinio Ukrainos tragedijos faktą, tačiau galiu sutikti su Gillicko nuostatomis. Ir šis INTERVIU numeris taip pat radikalus. Jame rasite dvi Lietuvoje vykusią tarptautinę konferenciją, skirtą istorijos problemoms, apžvalgas; čia vienas žymiausių Lietuvos menininkų šturmuoja Vilniaus dailės akademijos barikadas ir mes pasakojame apie

menininkų akciją, kurioje „teroristais“ persirengusi grupė klaidžiojo mūsų padaraus miesto gatvėmis. Mes netgi prakalbinome menininkus, kurių vienas buvo įrėmės kardą į *sacré coeur*, o kitas skerdė ēriuką... Ateitis laukia, kol mes ją paimsime.

Simonas Reesas

POTVYNIS:

naujos srovės Australijos ir Naujosios Zelandijos mene

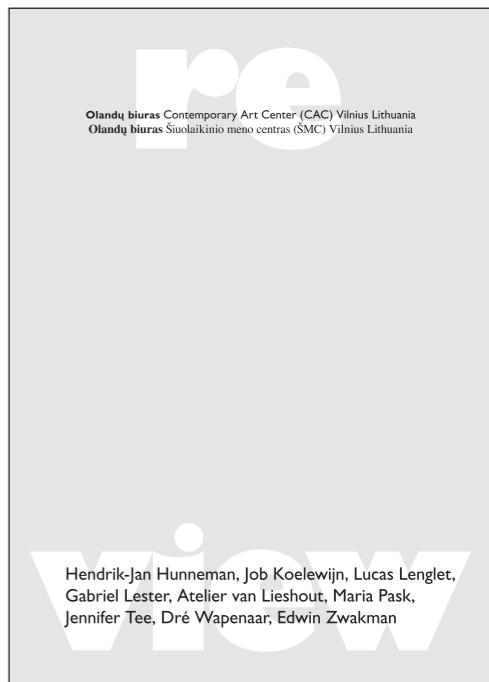
Leidėjai: Šiuolaikinio meno centras, Vilnius;

Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Varšuva, 2006

224 p.

ISBN 99 86 957 27 3

ISBN 83 89 145 79 0

Olandų biuras

Leidėjas: Šiuolaikinio meno centras, Vilnius, 2006

136 p.

ISBN 9986-957-31-1

Dutch Bureau

Publisher: Contemporary Art Centre, Vilnius, 2006

136 p.

ISBN 9986-957-31-1

Sala vidury sroves: naujasis Portikus

Iškart po kelionės iš Stokholmo į Vilnių, kur ŠMC skaitė paskaitą apie švedų šiuolaikinio meno fondą INDEX (kurio tarybai pats priklauso), menininkas **Andreasas Gedinas** išskubėjo į Frankfurta, į naujos Städelschule galerijos **Portikus** atidarymo renginius. Galerija persikėlė į naujają Frankfurto architekto **Christopho Mäcklerio** suprojektuotą pastatą nedidelėje salelėje Maino upėje. Radęs laiko šventiniame šurmu lyje Gedinas pakalbino Städelschule rektorių ir tarptautinio masto kritiką bei kuratorių **Danielių Birnbaumą** apie naujai pastatą ir naujus projektus.

Andreasas Gedinas: Sveikinu su nauju pastatu! *Portikus* galerijos istorija jspūdinga, o dabar ji turi ir pastatą. Kažkas postmodernaus? J mūsų laiką jvesti istorią?

Danielius Birnbaumas: Na taip. Bet mes visada buvome istorijos paminklų parazitai.

Ši pradžią buvome jisikūrę už klasicistinio fasado, paskui – rekonstruotame renesansiniame name, o dabar turime balta erdvę viduramžių tilto pastate. Kas žino – galiausiai gal atsidursime akmens amžiuje!

AG: Kadangi jūsų *kunsthalle* atiteko sala, gal planuojate gauti ir oficialų laivą?

DB: Ne vieną oficialų, o daug neoficialių laivų. Daugelis menininkų, su kuriais dirbame, jau darė laivus — Francis Alyas, Tobias Rehbergeris, Simonas Starlingas. Mes tiesiog pažiūrėsime, ką žmonės sugalvos.

AG: *Portikus* istorija – tai aukštos kokybės parodų su ryškiomis ir kylančiomis žvaigždėmis istorija. Galbūt taip pat – ir žvaigždžių „darymo“ istorija. Bet tai tikrai ne kuravimo kaip naujų meno idėjų kūrybos istorija. Ar kažkas artimiausiu metu keis?

DB: Nemanau, kad kas nors iš principo pasikeis. *Portikus* yra turgus, kinas, virtuvė, gamykla, kepykla, klasikinė muziejaus erdvė. Ateityje jis tikriausiai taps dar daugeliu kitų

dalykų. Visa tai sugalvoja menininkai, o ne aš. *Portikus* yra toks mažas, kad mes papras tai kviečiame tik vieną menininką. Bet neseniai vykusiose tokij menininkų kaip Yoko Ono ar Rirkrito Tiravanijos parodose aktyviai dalyvavo daug žmonių. Tiesą sakant, manau, kad Rirkrito veikla praėjusiam dešimtmetyje tikrai paveikė pačią parodos sampratą.

AG: Kiek dalyvaujate kuravimo procese, ar dalinatės šia veikla su Nikola Dietrich?

DB: Taip, aš esu direktorius, ji – kuratorė. Mes viską darome kartu, manau, gana demokratiskai.

AG: Ar planuojate rodyti kažkokią specifinę „šiuolaikinio meno“ dalį?

DB: Tikiuosi. Bet neklauskit manęs kokią.

AG: Mene jus domina dalykai, artimi jūsų filosofiniam domėjimuisi fenomenologija. Daug dirbote su Olafuru Eliassonu, kuris dabar rodomas *Portikus*, kas tikriausiai yra jūsų dėmesio Jameso Turrello kūrybai pasekmė. Jus domina tokie menininkai kaip Danas

Grahamas, Spenceris Finchas ir Carsten Höller, iš kurių trys taip pat daug dirba su pojūčiais (nors ir ne Jaunojo Britanijos meno parodos *Sensations* prasme). Pats esate filosofijos specialistas – ar šių menininkų kūryba ką nors jums duoda filosofiniu aspektu? Kaip žiūrite į filosofijos ir meno santykius? Arba, kitaip tariant, ar menininkai skaito filosofiją? Ar jie kuria filosofiją? Arba galbūt jūs kuriate filosofiją apie jū meninę kūrybą?

DB: Labai nedaug akademiniés filosofijos astovų domisi, kas dabar vyksta mene. Paprastai vėluojama penkiasdešimt metų. Spėju, kad esu tarsi filosofas tremtyje, paniręs taip giliai į empirinę medžiagą, meno terpę, kad niekada neberasiu kelio atgal į tą tylią ir ramią vietą, kur vyksta grynas mąstymas. Man jdomūs meno kūriniai, kurie, regis, reikalauja suvokti visiškai naujas idėjas, kad būtu suprasti. Kai kurie menininkai, manau, siūlo absolūciai naują kalbėjimo apie pasaulį, jo matymo ir gyvenimo tame būdą.

AG: Naujoje savo knygoje *Chronologija* jūs taip pat rašote apie meną ir fenomenologiją, bet šiakart jūsų objektas – laikas. Ypač video instalacijose. Ar tai tam tikra prasme yra perėjimas nuo Olafuro Eliassono prie Stano Douglaso?

DB: Na, turbūt tikro perėjimo nėra, tai lyg koks paralelinis takas. Mane tikrai domina laiko fenomenologija – nuo tada, kai būdamas maždaug dvidešimt penkerių verčiau Husserlio, Heideggerio ir Derrida tekstus. Tai vienintelė filosofijos sritis, kurioje tikrai nusimanau. Mano nedidelė knygelė apie menininkus – Staną Douglasą, Dougą Aitkeną ir Eija-Liisą Ahtilą – yra ne sisteminis tekstas, o tik suredaguota kelerius metus Frankfurto Städelschule vykusiu seminaru versija. Kalbama, kad tai mėginimas parašyti

trečią dalį Gilles'io Deleuze'o *Kinui 1 ir 2*. Tai glosto mano savimeilę, bet yra netiesa.

AG: Jūs esate viena svarbiausių savo kartos figūrų ir, spėju, jvairiai būdais įtakojate tai, kas vyksta. Buvote Venecijos ir Maskvos bienalių bendrakuratorių, esate nesuskaičiuojamų komitetų, seminarų ir t. t. narys. Esate vienas iš *Art Forum* redaktorių ir rašote į *Frieze*. Kaip vertinate savo poziciją?

DB: Turiu pasakyti, kad manęs visiškai nedomina pozicijos, man rūpi tik turinys. Meno, idėjų, galimybų keistis jvairiais dalykais. Tai, kad darau daug ką – dėstau, administruoju, rašau ir kuruoju, – téra ženklas, kad mane daug kas domina. Buvimas meno akademijos rektoriumi taip pat įpareigoja daryti daug dalykų; įsgryntus žanrus turiu palikti kitiems, bent jau kol kas.

AG: Bienalės vis labiau kritikuojamos už tai, kad yra neokolonijiniai projektai. Tam tikra prasme su tuo galiu sutikti. O taip pat ir su kritika, kad daug šiuose renginiuose dalyvaujančių menininkų ir kuratorių visada, regis, yra tie patys. Kita vertus, kokia būtų situacija, jei per pastaruosius dešimt metų nebūtų įvykęs šis bienalių sproginimas? Tikriausiai žymiai blogesnė ir nuobodesnė. Ką apie tai manote?

DB: Kitą vasarą „globalinės“ parodos atsidarys Venecijoje, Kaselyje ir Miunstryje tą pačią savaitę kaip ir *Art Basel*. Manau, kad į tokią situaciją bus reaguojama gana negatyviai, ir man nusibodo apie tai galvoti. Kiekvienas bent kiek nuovokus žmogus mato šias problemas, bet taip pat jvertina ir dabartinių didžiųjų renginių teikiamas galimybes. Tačiau nieko nėra nuobodžiau nei dejuoti dėl bienalių skaicius. Geriau išbandyti alternatyvas. Tai ir yra *Portikus* – laboratorijos saloje – užduotis. O ar nema-

note, kad pasaulyje yra dalykų, keliančių daugiau problemų nei kultūros festivalių skaičius?

AG: Sutinku. Skundimasis kartais yra juokingas žanras, bet tik kaip trumpalaikė pramoga. Gal modernioje sociologijoje pateikiamas tokij žmonių kaip jūs (ir aš) apibrėžimas – kad esame žaidėji struktūroje ar vaidiname scenoje – netiketai patvirtina mintj, kad meno pasaulis yra didžiulis žaidimas, kuriame yra numatyta vaidmuo ir Nepatenkintiesiems?

DB: Na, meno pasaulis labai padidėjo ir lengva pajusti nostalgiją senajam pasauliui, kur buvo svarbios tik penkios ar šešios Europos institucijos, o šiuolaikiniu menu besidominčių žmonių buvo apie penkiasdešimt. Turbūt meno pasaulis yra didžiulis žaidimas, kaip jūs sakote. Bet taip pat ir tikrą ūlių meno komercionalizacija padarė didžiulį šuolį ir tai turbūt yra didesnė problema nei ambicingos tarptautinės parodos visame pasaulyje (nors nuolatiniai skundai dėl komercionalizacijos turbūt yra antras pagal nuobodus dalykas).

AG: Aš kartais labai pasigendu žmonių, turinčių tvirtą nuomonę apie estetikos ir etikos santykį. Kalbu ne apie paviršutiniškas socialines sąveikas meno projektuose – kalbu apie aškias idėjas, už kurias žmonės norint kovoti. Ir pralaimėti.

DB: Visiškai sutinku, kad žmonės, norintys kovoti už tai, kuo jie tikrai tiki, yra geriausi. Ne tik mene, bet ir apskritai.

2006 birželj-rugsėjį Stokholmo Moderna Museet parodų cikle 1st series buvo pristatyta Andreaso Gedino paroda *Retake of an old house*.
Žr. www.modernamuseet.se

Tarp dviejų ugniių: menas, edukacija ir verslas

Jau keletą metų kalbama apie smunkančių Vilniaus dailės akademijos lygi. Nepasitenkinimas akivaizdus ir tarp dėstytojų, ir tarp studentų. VDA vadovai labiau akcentuoja bendradarbiavimą su verslo sektoriumi, o ne su meno lauko agentais, siekdami stiprinti taikomosios dailės sferą ir palikdami grynuosis

menus merdėjimo būsenoje.

Užmirštama, kad šiandieninis pasaulis (ir meno laukas taip pat) yra gerokai išsiplėtęs ir neužsibaigia vien tik Lietuvos valstybės ribomis. Norint išlikti konkurentabiliais tarptautiniam kontekste, reikalingas kiek globalesnis žvilgsnis (nepaisant strateginiuose planuo-

se teoriškai numatyti inovacijų ir lavinimo kokybės stiprinimo, praktiniame akademijos gyvenime ne itin kas keičiasi). Atrodo, kad akademija nesuinteresuota į pedagoginę praktiką įtraukti Lietuvos nepriklausomybės laikotarpiu iškilusią ir tarptautiškai pripažintų menininkų, kurie galėtų perduoti savas

Lietuvoje**Tarp dviejų ugnii: menas, edukacija ir verslas**

žinias VDA studentams. Iki šiol akademijoje vis dar akivaizdus skirstymas pagal rūšinę specifiką – kiekvienai dailės rūšiai tenka po katedrą, kuriose disciplinuotai ruošiami įvairių specialybų menininkai (toks reliktinis cechinis suskirstymas šiuolaikinio meno lauke atrodo mažu mažiausiai nesuprantamas, jeigu ruošiam ne amatininkai).

Šie tiek kitokia padėtis Fotografijos ir medijos meno bei Skulptūros katedrose, kuriose stengiasi rūšinį specifiškumą keisti diskursyviomis praktikomis.

Apie VDA menininkų ruošimo problemas skatina kalbėti akademijos reprezentacinės parodos (VDA studentų paroda minint akademijos 210 metų jubilieju Mes ateinam, 2003; VDA magistrų paroda Mano meno namai, 2006), kurios tik sustiprina nerimą: stiprių idėjų ir kūrybinio potencialo trūkumas jaunuuj kūryboje verčia galvoti, kokius menininkus ruošia VDA ir kokios yra tokios situacijos priežastys.

Savo požiūri į keblų Vilniaus dailės akademijos mokymo proceso organizavimą išsako profesoriaus pareigas einantis Skulptūros katedros dėstytojas Mindaugas Navakas – vienas garsiausių

šiuolaikinių Lietuvos menininkų, Herderio, Baltijos asamblėjos ir Lietuvos Respublikos kultūros ir meno premijų laureatas, pirmasis Lietuvos atstovas Venecijos bienalėje bei daugelio Šiaurės šalyse vykusiu bienalių, Pietų Korėjos Kvangju bienalės dalyvis.

Dovilė Tumpytė: Kas vyksta Vilniaus dailės akademijoje, kad paskatino Jus kalbėti viešai?

Mindaugas Navakas: Pradėsiu nuo istorijos. Nesenai VDA šventė jubilieju. Prie kai kurių akademijos katedrų kabo lentelės – 200 metų. Bet juk šiai akademijai viso labo yra apie 60 metų, nes iš tikrujų ji jkurta 1940-41 m. iš Kauno atkelius ir vėliau sujungus dvi aukštąsias mokyklas. Ryšys su istorine akademija, kuri čia kažkada buvo prieš 200 metų, yra normatyvinis, t.y. kažkieno nuspręstas, pvz., susirinkusio senato. Tai neturi nieko bendro su istorine tiesa. Tas fakultetas, kuris veikė lenkų laikais, buvo iškeltas į Torunę ir iki šiol ten egzistuoja, turi visas regaliaj, istorinius dokumentus ir skeptrus.

DT: Tai Vilniuje akademija buvo suformuota iš naujo?

MN: Be abejonės. Visi dėstytojai atvažiavo į Kauno. Mums labai norėtusi, kad akademija būtu labai sena, bet iš tikrujų ji jkurta Stalino

laikais, labai nešlovingais metais. Kam dabar norėtysi tuo girtis?

Antras jdomus dalykas – atsimenu 1990-ųjų pradžią, kai iškovojomė laisvę, kai viskas atsinaujino. Vyko lenkų autonomijos šalininkų bruzdėjimai Šalčininkuose ir panašūs dalykai: atsirado nepasitikėjimas Lenkijos puse, atgijo tarpukario laikų antilenkiška mitologija, buvo šnibždamasi (nors ir neafiuojama) – „nereikia akademijos atiduoti lenkams“. Netrukus pasirodė, kad tokia ideologija trumparegiška, nes Lenkija – viena iš strateginių partnerių politikoje ir kaimynė, kuri mus labai gerai supranta.

Svarbu išsiaiškinti, kas esi. Nuo atsakymo į šį klausimą priklauso daug kitų žingsnių. Susumuokime: akademija yra vienintelė tokio pobūdžio institucija šalyje. Visos kitos mokyklos Kaune, Klaipėdoje ir Telšiuose yra jai pavaldūs filialai. Versle tokia padėtis būtų neįmanoma. Visame pasaulyje veikia įstatymai, kuriais kruopščiai prižiūrima, kad jokioje verslo srityje nesusidarytų monopolinė situacija. Net tokie žmonės kaip Billas Gatesas néra nuo to apsaugoti. Prieš kelis metus JAV buvo iškelta garsi byla neleidus susikurti gigantiškai pasaulynei monopolijai skaitmeninių technologijų srityje.

DT: Tai Vilniuje akademija buvo suformuota iš naujo?

Lietuvoje**Tarp dviejų ugnii: menas, edukacija ir verslas**

DT: Tokia situacija lemia, kad nėra konkurenčijos...

MN: Būtent. Jeigu yra monopolis, aplinka yra nekonkurencinga. O kai taip yra, tiesiog negali būti aukščiausios kokybės paslaugų.

Net tokie monopolistai Lietuvoje kaip elektros tiekėjai jau yra išskaidyti į Rytų ir Vakarų skirstomuosius tinklus. Šalyje mes dabar turime monopolizuotas estetinio lavinimo paslaugas. Pritaikant akademijos situacijai sparnuotą Edvardo Gudavičiaus frazę, rusiškas kolūkis mums labai nepatiko, bet lietuviškas kolūkis mums yra nuostabus...

DT: Menininkų paruošimas priklauso ir nuo dėstytojų. Ar jiems nėra suteikta pakankamai laisvės sudarant mokymo planus?

MN: Kaip žinia, kolūkyje apie aukštą ekonominį darbo našumą kalbėti neverta. Struktūra yra itin svarbus dalykas – ji uždeda griežtus rėmus. Kažkā padaryti galima tik pakeitus struktūrą. Monopolis automatiskai veda į nuosmukį. Mūsų „kolūkyje“ dominuoja vienas svarbus pasauležiūrinis momentas: manoma, kad kultūros ar, dar siauriau paėmus, meno srityje bendrieji dėsniai negalioja. Tai tokia paslaptinga ir nepaprasta veiklos sritis, kurioje reiškiasi visokios aukštėsnių jėgos, ir ji tarsi gali egzistuoti kažkokioje paralelinėje realybėje. Bet tai savi-

apgaulė, nieko bendro neturinti su gyvenimu.

DT: Ar VDA niekaip neveikia Lietuvos įstojimas į EU ir atsivėrusios platesnės galimybės lietuviams studijuoti ir užsienio akademijose?

MN: Iš tikrujų šiuo metu tai niekaip neveikia, nes visos jėgos nukreiptos monopolio plėtrai. Kokios tokio monopolio pasekmės ir ideo-

loginės šaknys? Mano įsitikinimu, mene, kaip ir gyvenime, labai svarbu pažiūros.

Menas yra veikiamas ideologijų bei pats yra idėjų sklaidos dalyvis. O VDA yra tautiškumo ir socializmo idėjų produktas, ir jis

automatiškai yra nukreiptas į uždarumą. Tautinei ideologijai savikritišumas yra svetimas iš esmės, ir kritiką iš išorės ji priima labai skausmingai. Tautinė ideologija yra pagrįsta primityvia opozicija: mes esame geri, o kiti – ne tokie geri. Man labai gaila, kad taip turiu kalbėti apie savo šiek tiek vyresnius kolegas, kurie tokią struktūrą pradėjo kurti 1990-ųjų pradžioje ir tebekuria iki šiol. Dėl to tikrai apgailestauju.

Yra ir daugiau senų reliktų. Mano ir vyresnė karta turi į kraują įaugus „refleksą“ – viešumo baimę. Viešai deklaruoti pažiūras yra mažų mažiausiai nenaudinga, o gal net ir pavojinga.

DT: Akademijos organizuotoje geriausiu magistrų parodoje šiaisiai buvo daug

kalbama apie VDA integravimą į šiuolaikinio gyvenimo tempą, bendarbarbiavimą su verslo struktūromis, bet ne apie meninio lavinimo programų kokybę ar inovacijas. Atrodė, kad VDA absolventų integravimas į šiuolaikinę rinką yra vienintelė problema ir siekis. Ar tai ir yra pagrindinis VDA rūpestis bei veiklos kryptis šiandien?

MT: Kitaip sakant, „mūsų turgelyje kažkas turi nupirkti daugiau bulvių“, taip? Galime pereiti prie kitos temos. Prie durų kabėtėlė: „Vilniaus dailės akademija“. Jau keletą metų sakau: būkit geri, pakeiskite tą lentelę, nes tai jokia ne akademija, o kaip buvo tarybiniais laikais dailės institutas, taip ir liko. Nes akademija yra tokia institucija, kurioje dominuoja grynojo meno problemos. Kas pas mus dominuoja? Ryšys su verslo struktūromis? Tai nėra meno ar estetikos problema, tai yra pardavimų sritis – elementarusis verslas, šiek tiek turintis ryšio su taikomaja daile. Akademija turi rūpintis estetinių problemų tyrinėjimui! Estetinių idealų tyrinėjimui ir formavimui, remiantis buvusiomis, esamomis ar vyraujančiomis filosofinėmis platformomis! Galima pasakyti taip: menas filosofines idėjas išverčia į vaizdu kalbą. Tik po to tas idėjas pasigriebia taikomosios srities menininkai ir jas bando pri-

taikyti – tai kita pakopa, kuri turi dar daugybę segmentų.

Galiausiai mes prekybos centruose perkame vienokie, o ne kitokio dizaino kėdes, įpakuotus traškučius, mūvime džinsus, o ne pakistanietiškas kelnes. Šiuolaikines „sumažytų kortų“ tarpdisciplinines strategijas sugalvojo ne dizaineriai ar architektai.

Pirma Andy Warholas, o tik paskui Vivienne Westwood. Dabar prieisiu prie paties skaudžiausio ir svarbiausio: ideologinis neapsisprendimas yra vienas pagrindinių, o gal ir esminis provincijos požymis. Nesugebėjimas suformuluoti ideologinių prioritetų – nuo to prasideda provincija. Tautiškumas mus ištiko automatiškai, o socializmas – kaip nuotakos kraitis.

DT: Per paskutiniuosius metus VDA vyko įvairios reformos. Ar jos turėjo kokią nors įtaką meninio lavinimo

6

7

Lietuvoje

Tarp dviejų ugnii: menas, edukacija ir verslas

programoms?

MN: Per pastaruosius metus viskas buvo daroma monopolio sutvirtinimui. Net ministerijos valdininkų pastangos nukreiptos sutvirtinti rektorių galias – sustiprinti autoritarizmą. Ar galite įsivaizduoti? Akademiniėje visuomenėje stiprinamas autoritarinis valdymas – tai irgi iš tarybinės praeities.

Aukštosių mokyklos valdymas juk paremtas demokratinio parlamento modeliu.

DT: Koks vaidmuo tuomet tenka katedroms, kiek jos gali dalyvauti VDA strategijų kūrime?

MN: Jų nuomonė dabar yra tik patariamoji, su kuria rektorius gali nesiskaityti. Man rūpi, kad aplinka rimtis estetiniams grynojo meno tyrinejimams tirpsta kaip ledo gabala, atitrukės nuo ledkalnio. Kaip žinia, grynujų ir taikomujų menų interesai yra diametraliai priešingi, o struktūra yra galinga. Mes, grynujų menų atstovai, kuriems tokia sistema atrodo absurdžia, sudarome labai akiavaizdžią mažumą (kokį 10%), ir iš tų struktūrų kažkaip įsikomponuoti yra nepaprastai sunku. Visą laiką tai reikalauja nežmoniškai daug pastangų. Laikui bégant taip kovoti pavargsti. Pagalvoji – kam to reikia, tegu jie apsivožia.

DT: O ar yra VDA diskutuojama šiaisiai klausimais, ar bandoma ieškoti kokio nors sprendimo (sekant bent Vakarų Europos

akademijų pavyzdžiais)?

MN: Apie tai visiškai nediskutuojama. Tokia monopolistinė struktūra padarys viską, kad tik save apgintų, tai yra dėsnis. Ją pataisyti įmanoma tik iš išorės. O turėtų būti visiškai kitaip. Šalyje turėtų būti trys savarankiškos aukštosių dailės mokyklos. Viena Vilniuje, kita Kaune, trečia – pajūrio regione (Klaipėdoje ir Telšiuose), kurios konkuruotų idėjų pagrindu bandydamos privilioti stojančius žmones. Natūraliai atsirastų konkurencija ir kiekvienos mokyklos suinteresuotumas pateikti savo stipriają pusę.

DT: Tuoj pat viskas susitarkytų visiškai kitaip. **MN:** Turto atžvilgiu yra kuriami kai kurie strateginiai planai. Bus vystomas kruzinis turizmas: bus pagilinta Nemuno vaga iki Jurbarko, ir kruziniai laivai iš Klaipėdos aplauks iki Jurbarko prieplaukos. Jurbarko prieplaukoje jie visi išlips ir linksmis pilies menėse, o po to išplauks. Dar ten bus vystomas konferencinis turizmas. Laivai konferenciniam turizmui nėra patogūs – juose labai supa, o pilyje konferencinis turizmas gali įgauti naują teisingą kvėpavimą.

Kvėpuoti pilyje yra visiškai kas kita... **DT:** Bet ar Lietuvos mastu tai yra realu?

MN: Žinoma, nėra jokios garantijos, kad visos trys išgyventų. O žinot, kaip nesinori rizikuoti? Kauniečiai (VDA filialas Kaune) buvo pabandę atsiškirti, bet jų pasiryžimas truko maždaug dvi savaites – nuo pirmo iki antro posėdžio. Papildomo finansavimo iš šalies biudžeto čia nereikėtų, nes VDA tiesiog suskiltų j tris atskirus gabalus – finansai taip pat, ir darykit jūs, ką norit. Bet tuo pat atsirastų konkurencija ir kiekviena institucija būtų priversta galvoti, kaip save pozicijuoti bei kokio lygio lavinimo programas ji yra pajegi pasiūlyti studentams. Ne tik vietiniams, bet gal ir iš Azijos ar iš kažkur kitur. Bet mums nereikia jokių azijatų, mes

tokie gražūs ir protingi, mus „vienija alus ir pergalės“.

Niūrios prognozės. O mūsų „kolūkis“ yra neįtiketino dydžio – mes net pilį turime [Panemunės pilis Jurbarko rajone – D. T. pastaba]. Mūsų „kolūkis“ – milijardierių užmojo. O kas už tai moka?

DT: Jūsų manymu, tai tiesiog korumpuotas valdymas? VDA turi turto, kuris neaišku kaip eksplotuojamas, ir tam sugaštama daugiau laiko nei realių akademinių lavinimo strategijų ir modelių kūrimui?

MN: Turto atžvilgiu yra kuriami kai kurie strateginiai planai. Bus vystomas kruzinis turizmas: bus pagilinta Nemuno vaga iki Jurbarko, ir kruziniai laivai iš Klaipėdos aplauks iki Jurbarko prieplaukos. Jurbarko prieplaukoje jie visi išlips ir linksmis pilies menėse, o po to išplauks. Dar ten bus vystomas konferencinis turizmas. Laivai konferenciniam turizmui nėra patogūs – juose labai supa, o pilyje konferencinis turizmas gali įgauti naują teisingą kvėpavimą.

Kvėpuoti pilyje yra visiškai kas kita... **Dovilė Tumptytė dirba LDM Šiuolaikinės dailės informacijos centre. Ji buvo viena iš šiaisiai metais surengtos jaunuųjų Lietuvos menininkų parodos Saviobjektais kuratorių.**

Svetur

Kraft der Erde/Žemės galia

diskursų ir sociologijų atžvilgiu.

Kraft der Erde kartu ir skatino utopinę vaizduotę, ir parodė, kad malonumui priešinasi tai, kas nežinoma ar dar neįvalyta. Projektas taip pat yra meditacija apie peizažą kaip tapatybės vietą. Jis tarsi klausia, ką galime išmokti iš gamtos, kai modernusis gamtos-kultūros konfliktas jau išsikvėpęs. Parodoje taip pat rodoma video instalacija – istorinių kronikų montażas Kažko vis trūksta, kažko vis negana (2001–2003) ir fotografija/videofilmas Pirmapradis dangus (2002) – šviesos fenomenų, kuriuos menininkas teigia matęs žiemos danguje, rekonstrukcija.

Larsas Bangas Larsenas: Manęs kartą paklausė, ar tikiu, kad tu čia kalbi rimtai?

Artūras Raila: Tas pats po kiekvieno naujo projekto: „Ar jis rimtai? Ar jis visada daro tą patį?“ Po to, kai buvo parodyta Po vėliava, visi klausinėjė: „Ar jis susijęs su šia partija?“ Po Roll Over Museum su automobilių entuziastais visi klausė: „Ar jis užsiima variklių reguliavimu?“ Dabar tas pats: „Ar jis pagonis?“ Tad kai manęs klausia: „Ar jis rimtai?“, aš atsakau: „Taip, žinoma, aš rimtai žiūriu į savo kūrybą.“

LBL: Kas, tavo manymu, sieja šiuos projek-

tus, išskyrus akivaizdų faktą, kad bendradarbiauj siu subkultūromis ar religinėmis bendruomenėmis?

AR: Išleidęs knygą Roll Over Museum ketina nebenaudoti dalyvavimo metodo. Ir mečiau video. Pastebėjau, kad man labiau pradėjo patikti fotografijos. Tad savo Berlyno studijoje nusukau monitorių į sieną ir valandų valandas žiūrėjau į savasias miško fotografijas. Iš pradžių ruošdamasis Kraft der Erde pradėjau tyrinėti peizažo temą, bet tai ir vel išsirutuliojo į tą pačią metodologiją, tą patį dalyvavimą, tą patį įsitrukumą į kitą pereinerinę grupę. Tačiau Kraft der Erde mažiau susijęs su dekonstrukcija nei ankstesnei darbai.

LBL: Spejū, kad dekonstrukciniu parodos aspektu galėtų būti pavadinta tai, kaip erdvė ir tikejimas papildo vienas kitą: gali nebūti tikintysis, bet galerijoje regėti tikėjimo poveikį. Šitaip galios linijų ar nepaaškinamų šviesos reiškiniai reprezentacija kalba ne tik apie pačius reiškinius, bet ir apie jų poveikį erdvėi, kurioje tai (galbūt) vyksta.

AR: Taip, bet jei dvidešimt minučių žiūrési Po vėliava, įvyks tam tikras pokytis. Galiausiai atrandi, kad tai neturi nieko bendro su propaganda. Toks komplikuotas pranešimas galimas tik judančio vaizdo déka.

Bet galbūt man reikia šiek tiek didesnio atstumo. Juk kūriniai parodoje Kraft der Erde

ira liudininko pasakojimai, o aš taip pat pateikiu savo liudijimą. De Appel kuratorystė studijuojantis žmogus uždavė man klausimą apie Primityvų dangų: „Kodel tai vyksta Lietuvoje?“ Atsakiau: „Ar geriau būtų buvę Niujorke?“ Aš esu liudininkas – pradedu nuo man artimų dalykų, kad žinočiau, ką daryti su tuo, kas yra toli. Bet galiausiai tai nieko neturi bendra su šalies vardo, galerijos ar kokios nors interesų grupės atstovavimu/reprezentacija.

Štai dėl ko Kraft der Erde parodoje eksponuojamas fotografijas vadinu „plug-ins/jungimais“. Jos – lyg mamos pasaka tavo atmintyje, vaizdai, perkrauti naratyvais, kurie leidžia tavo vaizduotei keliauti tolyn.

Intensyviai dirbęs, pagaliau per dvejus metus sugebėjau sukurti aštuonias ar dešimt fotografijų. Kolekcija atrinkta iš daugybės vaizdų. Buvo sudėtinga rasti tinkamą vietą, šviesą ir situaciją, tad turėjau vis grįžti norėdamas išgauti teisingą „matymą“. Nors pradėjau nuo fotografijos, baigiai tapybos strategijomis – štai kaip projekto žodyne atsirado rusų nacionalinis-romantinis peizažistas Ivanas Šiškinas.

LBL: Ar jis tapę ir Lietuvos peizažus?

AR: Ne tai svarbu – kiekviena šalis turi savą Šiškiną. Galėčiau taip pat paminėti Casparą Davidą Friedrichą. Tačiau modernizmo laikais

Svetur

Kraft der Erde/ Žemės galia

Vėlyvą rugsėjį Artūras Raila Frankfurto kunstvereine atidarė personalinę parodą *Kraft der Erde (Žemės galia)*. Kurdamas naują fotografijų seriją Raila tėsė bendradarbiavimą su grupėmis, kurios paprastai nereprezentuojamos meno erdvėje. Šiuo atveju tai – Lietuvos pagony. Svarbiausia Railos užduotis rengiantis parodai buvo kartu su pagonimis Vaclovu Mikailioniu ir Viliumi Gibavičiumi Frankfurto centre išmatuoti žemės jėgų laukus. Dideliame miesto žemėlapje buvo parodyta, kaip jėgu

sistema kuria visiškai naują erdvę mieste ir už miesto, o Railos fotografijos, kuriose užfiksuotos pagonių bendruomenės apeigos Lietuvos gamtoje, buvo iškabintos galerijoje pagal jėgų pasiskirstymo linijas.

Kaip ir Railai dirbant su automobilių entuziastais, dešiniaisiais radikalais ar baikeriais, bendradarbiavimas su pagonių bendruomene parodoje *Kraft der Erde* netampa aktyvistinių galios suteikimu, bet veikiau kuria antagonistinių santykijų, apnuoginant baltojo

kubo konvencijas ir lūkesčių horizontą. Pristatydamas pagonių bendruomenę ir tai, kaip jis pats suvokia jos tikėjimo principų pritaikymą erdvinei parodos struktūrai, Raila prašo suvokėjų įvertinti neįtikimą konceptualaus meno ir geoenerygijos paradigmų koegzistenciją. Raila priverčia suvokėjų spręsti dilemą: jei tiki geoenergijos veikiamą planetų pusiausvyra, esi keistuolis, jei netiki, esi cinikas. Bet ši dilema neveda į aklavietę – ji atsiveria tikėjimo transformacijai į metodologiją, kuri aktyviai veikia kitų

Svetur Kraft der Erde/Žemės galia

Ivanas Šiškinas buvo tapatinamas su kiciu. Dabar kai kurie tapytojai gerbia jį už tai, kaip jis elgési su juoda spalva – kiek žinau, jis sugebėjo sukurti daugybę juodos atspalvių. Jis taip pat garsėjo tuo, kad pertvarkydavo gamtą taip, kad ji gerai atrodytų drobėje. Garsus lietuvių tapytojas Vygaandas Paukštė sakė: jei medžio šaka kompoziciskai būtu netinkamoje vietoje, Ivanas Šiškinas ją nupjautų ir įbestų į kitą kamieno vietą, kad paveiksle jį atrodytų harmoningiau. Tam tikra prasme tai buvo ankstyva Photoshopo versija... Rekonstravimas ir postprodukcija, stengiantis padaryti taip, kad pasaulis atrodytų tikras. Tas pats principas veikia ir energetiniu linijų atžvilgiu: fotografijos iškabinamos pagal Viliaus ir Vaclovo *kunstvereino* erdvėje nubrėžtus galios laukus ir taip visa tai tampa vaizdo bei instalacijos tikrove.

LBL: Suprantu, kad Vilius ir Vaclovas papras tai bražo galios linijas gyvenamosioms erdvėmis. Čia tikriausiai buvo didžiausia jų bražymo patirtis?

AR: Tai buvo mano intencija išplėsti geenergetinio tyrimo principą ir nubraižyti žemėlapį.

Iki šiol didžiausia žemėlapį nubraižėme Berlyne, kur dirbome atkarpoje nuo Siegersäule iki Unter den Linden. Jis vis dar ant darbo stalo. Techniniai klausimai mums labai padeda kompiuterininkas Dainius Dapkevičius. Tikiuosi šį brėžinį parodyti lapkritį Berlyne. Frankfurto žemėlapis kitoks, nes tai buvo labai griežtas ir tikslus procesas, pagrįstas daugybe žygų į senamiestį, arche-

ologinių romėnų miestelį Nida, esantį dabartinio Frankfurto miesto teritorijoje, ir pilkapių miesto parke.

LBL: Kaip Vilius, Vaclovas ir kiti jaučiasi dalyvaujami tokioje viešoje manifestacijoje?

AR: Prasidėjus *Roll Over Museum*, automobilių entuziastai iš pradžių laikėsi nuošalyje, bet vėliau, kai rengdamiesi parodai persikėlėme su automobiliais į Berlyną, jie patys pradėjo aškinti žmonėms, ką jie daro.

Atvyko Vokietijos televizija ir paklauso: „Kur menininkas?“, o Saulius Stebulis atsakė: „Menininko nereikia. Mes patys tai galime paaškinti!“ Taigi galėjau atsipūsti, o jie išvyko labai pamėge šiuolaikinį meną. O kai dėl Vaclovo, tai jis geležinės valios žmogus. Vėliau visi, ištraukę į *Kraft der Erde* projektą, padarė ką galėjo ir galiausiai gana palankiai priėmė mano sukurtas fotografijas.

LBL: Pagrindinė tema, regis, yra ne-kontrolė arba sugebjimas atsiverti kitybei, dalyvaujančiai sprendimų priėmimo procese.

AR: Videofilmė *Kažko vis trūksta, kažko vis negana* taip pat yra šis momentas. Rinkau medžiagą kino archyve ir kronikos fragmentus montavau taip, kaip, mano manymu,

istoriją

papasakotų mano senelis. Vėliau pakviečiau savo kaimyną, poetą ir matematiką Genių Strazdą – vieną iš 90 000 Lietuvos poetų, ir paprašiau paskaityti savo eilėraščius, nes maniau, jog tai, kad jis yra vyresnės kartos, kažkuo papildys istoriją.

Pasakiau jam: „Visa tai iš tavo laikų, iš pirmosios XX amžiaus pusės.“ Bet Genius numojo ranka: „Niekai. Buvo tiek daug

menininkų, kurių darbai, tačiau muziejus pastaruoju metu aktyviai domisi Rytais ir Azija. Atsitiktinai ar neatsitiktinai abi „centrui“ atstovaujančios institucijos – MACBA ir Van Abbemuseum – „darbui su periferija“

pasirinko regionus, kurie praeityje buvo Ispanijos ir Nyderlandų kolonijos. Todėl šių Vakarų institucijų interesu

geografija, implikuota kolonijinės istorijos, verčia abejoti (o gal čia tik paranoja?) deklaruojamais decentralizacijos,

dekoncentracijos ir stereotipų griovimo idealais.

Nacionalinė dailės galerija. Tuo tikslu yra vykdama speciali mokslių konferencijų programą, skirtą muziejiniams dailės gyvenimo aspektui. Dailės istorijos kanonas – kaip tam tikras diskomfortas šiuolaikiskam muziejui – tapo konferencijos *Muziejai ir meno istorijų jvairovė*, 2006 spalio 20-21 d. suorganizuotos LDM Nacionalinės dailės galerijos padedant Šiuolaikinės dailės informacijos centrui, raktine pranešimų tema. Lakoniškai reziumuojant galima būtų pasakyti, kad visa konferencija buvo apie stereotipų laužymą, ideologines implikacijas, saviinterpretaciją ir identiteto formavimą globaliame diskurse.

Reportažas [1]

Keletas metodų, kaip „nulaužti“ monocentrinį dailės istorijos kanoną

Tarptautinė konferencija

Muziejai ir dailės istorijų jvairovė

2006 spalio 21-22

LDM Nacionalinė dailės galerija ir Šiuolaikinės dailės informacijos centras

Koordinatorė: Lolita Jablonskienė

- Ar nepigiau šitas dėžes būtų buvę pasigaminti vietoje, nei vežti iš Lenkijos? – klausia manės logistas.
- Nežinau, – ilgai negalvodamas atsakau ir bandau paaiškinti. – Tai video instalacijos konstrukcinių dalių.
- Iš naivaus mandagumo dar pridedu:

- Garsaus lietuvių kilmės menininko Jono Meko, kuris atstovavo Lietuvą garsiojo Venecijos bienalėje.

- Aišku, – taip pat naiviai mandagai pabaigia mūsų pokalbij logistas.

Ar iš tiesų taip aišku? „Taip aišku, kad nesinori suprasti“ perfrazuoj Artūrą Barysą savo mintyse ir padékoju logistui už pagalbą. Sunki ir gremėdžiškų dėžių tampymo keliamas diskomfortas gerokai prislopino mano korektiškas mintis...

Kaip žinoma, Vilniuje po kelių metų dešiniajame Neries krante (buvo) ketinama atidaryti

pykčio ir neapykantos, bet viso to nėra šiuose dokumentiniuose filmuose. Tieki to, paskaitysi savo eilėraščius.“ Viskas išauga iš nieko arba istorija sukonstruota iš to, kas niekada neegzistavo.

LBL: Arba istorijos auga kažkur tarp, santykiose tarp žmonių, tarp atminties ir reprezentacijos.

AR: Kaip ir su energetinėmis linijomis – Vaclovas vaikštinėjo su virgulėmis ir sakė: „Štai jos, energetinės linijos!“ O aš atsakiau: „Na tai pažymėkime jas.“ Taip sukūrėme žemėlapį iš linijų bei jų susirkimo taškų – žalių ir raudonų kvadratų. Kaip nematomas sienas, naujas erdves, kurios išauga iš nieko.

LBL: Mane žavę nežinomybės kaip kūrybinės galios idėja – ta prasme, kad mane labiau domina tai, ko nežinau, nei tai, ką jau žinau.

AR: Genius visą savo gyvenimą dirbo gamykloje, bet kažkokios jėgos jį vertė rašyti poeziją ir žaisti su skaičiais bei matematinėmis formulėmis. Tai daryti jam nebuvo jokios priežasties nei pragmatinės būtinybės.

Larsas Bangas Larsenas yra Frankfurte gyvenantis nepriklausomas kuratorius ir kritikas, šiuo metu dėsto kursą apie globalinę psichodeliką Konsthögskolan Stokholme ir rengia dissertaciją šia tema. Jis taip pat priklauso INTERVIU redkolegijai.

Reportažas [1]

Keletas metodų, kaip „nulaužti“ monocentrinį dailės istorijos kanoną

Greta to „vienbalsiai buvo pritarta“ universalių permąstymo/perrašymo idėjai, suvokiant jos reikšmę istorijos raidai ir t.t., ir t.t., ir t.t.

Grįžtant prie pagrindinio konferencijos dalyvių ir visos šiuolaikinės dailėtyros istoriografijos galvos skausmo – monocentrinio dailės istorijos kanono – reikia pripažinti, kad elementaraus vienareikšmisko atsakymo į šį klausimą nėra. Taigi, kokios pozicijos ir kokie pasiūlymai buvo pristatyti konferencijoje.

Postkolonijiniai santykiai?

Reikia pastebeti, kad Marios Oriškovos (Bratislavos dailės ir dizaino akademija) pranešime nuskambėjusi mintis apie lokalumo kategorijos renesansą tiesiogiai atsispindėjo visuose pranešimuose. Pagal jį galima išskirti dvi vyravusias dailės istorijos paradigmą – imperialistinę ir kolonijinę.

Neatsitiktinai Oriškovos paminėta geopolitinės krašto raidos svarba šiandieninei dailės

pasaulio-iy savivokai iškėlė kitą globalios sistemos aspektą. Nepaisant abipusų tiek centro, tiek periferijos pastangų įveikti susidariusių monocentrinio dailės istorijos kanono diktatūrą, sukurti policentrinį dailės istorijos žemėlapį, dekoncentruoti globalaus dailės istorijos pasaulio galios sankuapus ir t.t., tam tikri principai ir metodai, kuriais tai bandoma atlikti, yra kuestionuoti (arba mažu siai įtartini).

Bartomeu Mari, Barselonos Šiuolaikinio meno muziejaus (MACBA) kuratorius, priestatydamas šio salyginai jauno muziejaus strategiją, nurodė dvi pagrindines interesų kryptis: mažai žinomo ispanų meno ir Pietų Amerikos menininkų kūrybos reprezentavimas. Christiane Berndes, Eindhovene esančio Van Abbemuseum kuratorė, priestatydama šios institucijos darbą, pažymėjo, kad muziejaus kolekciją beveik išimtinai išgyveno nuosmukio laikotarpį. Griežtai ideologizuota muziejaus strategija atvedė prie to, kad muziejus apsiriboję tik vietinių menininkų reprezentacija ir tai tik tu, kurie nebuvę „susipykę“ su valstybės administracija. Situacija pasikeitė 2000 metais žlugus Miloševičiaus režimui. Tuo metu Belgrado Šiuolaikinio meno muziejus turėjo dar kartą apsispręsti dėl savo strategijos. Koks turėtų būti muziejaus santykis su buvusios Jugoslavijos respublikomis? Buvo sugrįžta prie pakoreguotos pirmiškesių muziejaus „misijos“. Šiandien muziejus dirba trimis kryptimis: šalies scenos reprezentacija, regiono (Balkanai) meno scenos sampratos reinterpretacija ir integracija į globalią sistemą.

Tam tikra prasme panašiai dirba ir Bergenė dailės muziejus. Etninė, geografinė ir istorinė priklausomybė Skandinavijos šalių grupėi nulémė ir šio muziejaus strategijos kryptį – kaip yra interpretuojama muziejaus kolekcija. Per pastaruosius ketverius metus surengta parodų serija (*Concrete*, 2002; *Troškimas ir aistra*, 2004; *Utopija ir nostalgija*, 2005) bandė naujai interpretuoti Norvegijos dailę tiek platesniame Skandinavijos, tiek vakarietiškos sistemos kontekste. Stipri regioninė orientacija Belgrado Šiuolaikinio meno muziejaus ir Bergenė dailės muziejaus atveju gali būti suvokiamą kaip potenciali atsvara globalios sistemos diktatūrai.

Rekomenduojama: šaltoji sintezė. Nors tai tik nepripažintas fizikos teorijos modelis, kuris hipotetiskai spėja esant galimybę kambario temperatūroje sukelti branduolinę reakciją, kurios metu jungiasi molekuliu branduoliai ir išsiskiria didelis energijos kiekis. Jeigu tik Lietuvoje pavyktų eksperimentu patvirtinti šią teoriją, neabejotinai

Reportažas [1]

Keletas metodų, kaip „nulaužti“ monocentrinį dailės istorijos kanoną

pasikeistų centro/periferijos pasaulio žemėlapis.

Trauma?

Pokyčiai politinėje sistemoje ir nepriklaušomybės atkūrimas yra ta istorinė patirtis, kuri leidžia Lietuvą ir Slovakiją sumesti į vieną katalą. Tieki Marios Oriškovos, tiek Lietuvos dailėtyrininkų skaityti pranešimai iš esmės kvestionuoja dailės paveldo/dailėtyros ideologinius ir vertinimo aspektus. Pokyčiai ideologinių vertybų sistemoje dar ir šiandien ženkliniai tiek Lietuvos, tiek Slovakijos dailėtyros diskursą. Totalitarinio/autoritarinio režimo aplinkoje susiformavusios dichotominės méninės strategijos (oficialios ir neoficialios) interpretavimas ir vertinimas yra vienas iš aktualiausių ir problemiškiausių Rytų ir Centrinės Europos dailėtyros uždavinių. Kaip pažymi dailės istorikė Giedrė Jankevičiūtė: „Istorinė sąmonė Lietuvoje išlieka labai selektyvi... Jaučiamas atviro žvilgsnio į prieitį trūkumas“. Prie viso to dar reikėtų pridėti Oriškovos išsakyta mintį apie meno istoriją kaip identitetą („kito“ atžvilgiu) konstravimo instrumentą, kuris yra modifikuojamas priklausomai nuo išvystinusių politinės sistemos.

Atskiri dichotominio kūrybinio paveldo ir jo vertinimo aspektai buvo kvestionuojami revizuojant dešimtojo dešimtmečio dailėtyros sąvokas (seminonkonformizmas). Idomią sovietmečio dailės paveldo interpretavimo strategiją pasiūlė dailėtyrininkė Skaidra Trilupaitytė. Jos nuomone, vertinant sovietinio laikotarpio Lietuvos, o ir visų Pabaltijo

kraštų dailės paveldą būtina suvokti tuo metu egzistavusį poliškumą, kuris nėra analogiškas šiandieniniam, kai centras yra tapatinamas su Vakarų Europa. Priminusi, kad „geležinė uždanga“ efektyviai cenzūrovo ir reorganizavo informacijos srautus, dailėtyrininkė sovietinės sistemos kontroliuojamą erdvę susiejo su nauju centru – Maskva. Būtent per Maskvos, kaip centro, prizmę ir siūloma interpretuoti lietuvišką sovietinio laikotarpio paveldą.

Rekomenduojama: intensyvus reabilitacijos kursas, paremtas Carlo Rogerso asmenybės ugdymo metodologija.

„Nulaužimas“ yra kūrybiškas?

Jekateriną Diogot galima laikyti konferencijos žvaigžde. Viena aktyviausių Rusijos dailės kuratorių ir kritikių neabejotinai užsitikrino stereotipų laužymo meistrės titulą. Jos pranešimo pagrindą sudarė koncepcija, kad socialistinio realizmo dailės paveldą, atsižvelgus į kontekstą, kuriame jis buvo sukurtas, reikėtų traktuoti labiau kaip socialinį projektą nei meną. Siekiant kuo paveikiau pristatyti istorinį šio socialinio projekto kontekstą reikėtų socialistinį realizmą pateikti kompleksinėje parodoje-instaliacijoje, kur būtų pristatomos visas vienaip ar kitaip į tą projektą įtrauktos meno disciplinos – dailė, pramoninis dizainas, plakatas, kino dokumentika, fotografija, įvairi archyvinė medžiaga ir t.t. Tieki šviesiosios, tiek tamsiosios šio utopinio projekto pusės. Būtent tikrai drąsios ir netraumuotos pozicijos dėka galima vėl iš

naujo pažvelgti į skausmingą sovietinį palikimą. Juk kalbėjimas apie traumą yra vienas iš sveikimo požymių.

Simonas Reesas, pasitelkdamas savo patirtį iš Australijos ir Naujosios Zelandijos, šioje konferencijoje pasiūlė metodą, kaip įveikti geografinį žinojimo galios disbalansą, kuris iš esmės ir apsprendžia centro ir periferijos kategorijas. Optimaliausia išeitis iš tokios situacijos yra informacijos distribucijos organizavimas taip vadinamoje periferijoje. Tokios veiklos paskirtis būtų globalaus diskurso informacijos akumuliavimas ir skleidimas lokaliam lygmenyje. Leidybinių projektų organizavimas yra vienas iš tokijų metodų.

Rekomenduojama: konsultacija. Ostapas Benderis žino 400 kombinacijų, kaip „nulaužti“ monocentrinį kanoną...

P. S. O amžinas klausimas, ar mes vėluojame? Remdamasis nationalistinio mentaliteto paradigma, galiu vienareikšmiškai atsakyti – ne. Mes priklausome +2 laiko juostai, tad esam pirmesni už „vakarietiską“ Grinvičą.

Giedrius Gulbinas

Giedrius Gulbinas dirba LDM Nacionalinės dailės galerijos kuratoriumi, yra organizavęs tokius multimedijų meno renginius kaip festivaliai Garso zona ir Centras Kaune.

Reportažas [2]

Rytų Europos atvejo studija ir rezultatai

Tarptautinė konferencija

Menas ir politika: Rytų Europos atvejai
Menų institutas, Vytauto Didžiojo universitetas, Kaunas
2006 spalio 26-27

Koordinatorės: Linara Dovydaitytė ir

Jūratė Tutlytė

Rūškaną spalio antradienį sena budinčioji išsprāsė mane iš Vilniaus dailės galerijos ir pasiūlė ateiti vėliau, lapkritį arba po pusmečio. Atrodo, susiduriau su pačiu romiausiu Pabaltijo muziejumi. Taigi sėdau į traukinį ir nuvažiavau į Kauną, kur Vytauto Didžiojo universitete vyko tarptautinė konferencija, skirta, kaip teigė mano draugai vokiečiai, meno ir politikos salyčio taškams Rytų

Europoje aptarti. Apmaudu, tačiau muziejuas padėtis Kaune buvo lygiai tokia pati. Sena budinčioji Kauno paveikslų galerijoje man patarė paméginti vėliau, lapkritį ar, kaip ji pridūrė, po pusmečio. Nieko geriau neradės, užėjau į Velnių muziejų pažiūrėti Antano Žmuidzinavičiaus kolekcijos. Ir štai – nėra reikalo kalbėti apie velnių! Tokia ta Rytų Europos atvejo studija: meno trūkumas ir patsai šeštonas. Tai puiki (ir pamokanti) politinio meno metafora. Deja, kaip vėliau patvirtino konferencijos pranešėjai, tikrovė šiek tiek sudėtingesnė už šią paviršutinišką metaforą. Turėtume nepamiršti, kad Rytų Europos meno sąvoka buvo sukurta Vakaruose tuo metu, kai tyrojo nervinga šaltojo karo atmosfera. Pasimetė naujosios

kairės intelektualai mėgino „perkrauti“ akiavizdžiai prastai veikiančią marksizmo programinę įrangą, sukurdami „Rytų Europos meno“ sąvoką. Nors tolį krentantis Lenino šešėlis ir stalinizmas jau buvo tapę neatsiejami, kaip ir politika bei menas šioje Žemės rutulio dalyje. Ypač todėl kad ten, kur egzistuoja tironija, ji slypi visame kame: „operoje, trimito raudoje, / triukšmingoje didžių statulų, / spalvų apgaulėje, / galerijoje, / remiuose ir dažų sluoksnyje, / pačiame potėpyje“, kaip rašė vengrų poetas Gyula Illyés 1956 metų revoliucijos „himne“.

Konferencija vyko dviem kryptimis: viena vertus, joje su istoriniu tikslumu buvo analizuojama tamsiosių praeitis, kita vertus, buvo mėginama atrasti naujų jaudinančių postko-

Reportažas [2]

Rytų Europos atvejo studija ir rezultatai

munistinės dabarties reiškinį. Pastaroji kryptis atskleidė gana tamsų dabarties paveikslą. Anot vieno iš pagrindinių pranešėjų Egidijaus Aleksandravičiaus, polisemantinė Ezopo kalba išliko ir vis dar egzistuoja postsovietinėse ir postkolonijinėse aplinkose. Tuo tarpu Izabela Kowalczyk teigė, kad lenkų konervatyviosios jėgos naikina progresyvias meno vertėbes primindamos tamšiuosius cenzūros laikus. Italų mokslininkas Matteo Bertelė kalbėjo apie atnaujinto paminklo sovietiniam kariui „karjerą“ Berlyne, kuri tiesiogiai susijusi su nauja Schröderio ir Putino draugyste. Priespauða, politika ir vėl galia. Ar kas nors pasikeitė? Kartais man atrodo, kad teoretikams neturėtume leisti kalbėti apie postkomunizmą. Tuščias daiktas – iki šiol besitęsianti ilgą praeities šleifą nesunku virtuoziskai išanalizuoti. Tačiau esė pobūdžio tyrimai be empirinio pagrindo paprastai būna neadekvatūs. Kur yra skiriamoji riba tarp tik tam tikrai sistemai būdingų ir tarp amžinų pastovių reiškinii? Kur yra skiriamoji riba tarp netiesioginės, polisemantinės komunistinės kalbėsenos ir ab ovo abstrakčios simbolinės kalbos? Kur yra skiriamoji riba tarp agitatorius už laisvą meną gražbylystės ir radikalų politinių jėgų priesakų palaikymo? Kur yra skiriamoji riba tarp demokratinės supergalios veikimo ir agresyvios buvusios supergalios (svajonančios apie didžią imperiją) kultūrinės diplomatijos? (Nota bene: Jei Amerika prieš porą dešimtmečių būtų palikusi Laisvės statulą Kabule, ar jie būtų dabar ją atnaujinę, ar ne?) Po pranešimų vykusios diskusijos metu net Piotras Piotrowskis pastebėjo, kad mes diskutuojame jau apie pačią demokratiją.

Tokios atvejų studijos yra labai svarbios

norint suvokti neseną Rytų Europos prieitį, nes jos išryškina istorinius faktus.

Komunizmas visur naudoja tą patį scenarijų. Ne vien todėl, kad tas scenarijus buvo parašytas Sovietų Sajungoje, bet dar ir todėl, kad komunizmo ir Rytų Europos tikrovės junginys skirtingoje šalyse primesdavo panašias procedūras bei reiškinius. Kaip okupantai perdavė valdžią dabartiniam Genocido aukų muziejue Vilniuje, taip ir nacių kareivai komunistams perdavé Terorė rūmų raktą Budapešte. (Kol galiausiai abu pastatai tuo pačiu metu tapo istorijos muziejais). Visai kaip ir Budapešto prieigose esančiam Skulptūrų parke, komunistinių paminklų kapyne, Lenino paminklus rasime ir Grūto parke. Bendrieji ir specifiniai nacionaliniai faktai gali išaiškėti tik atlikus ir paskelbus tokias atvejų studijas, ir tik tuomet paaškėjā, kodėl Lenino paminklas ir Vilniuje, ir Rytų Berlyne buvo sukurtas to paties sovietų oficiozinio menininko Nikolajaus Tomskio. Ir kodėl vieni paminklai nugriaunami, o kiti atnaujinami. Atsakymus rasti nelengva. O dėl nostalgijos, tai ji nėra nei pavojinga, nei jos turėtume baimintis. Grūto parkas yra tiesiog couleur locale – aš niekada nešiekiau ten esančio restorano Nostalgijos meniu į puikaus restorano Pilies gatvėje meniu.

Gáboras Riederis

Gáboras Riederis yra meno kritikas, gyvenantis Budapešte. Eötvös Lorand universitete jis rašo disertaciją apie vengrų socialistinio realizmo tapybą, o 2006 metais du mėnesius stažavosi Vilniuje.

Meno nusikaltimo rekonstrukcija

Šią vasarą menininkų inicijuotos protesto akcijos metu keletas figūrų, apsirengusių juodais, į tradicinius islamo moterų apdarus burkas panašiais rūbais, dengiančiais veidus, kuriuose matosi tik akys, praėjo pagrindinėmis Vilniaus miesto gatvėmis. Jos aplankė didelį prekybos centrą, praleido kiek laiko šalia fontano, įrengto šalia Respublikos Seimo, ir t.t. Kultūriškai itin vienalytės Lietuvos gatvėse tokia apranga gali asociuotis su Islamo teroristų grupuotėmis, tarp jų ir šachidžemis arba „juodosiomis našlėmisi“, kurios buvo aktyvios Afganistano ir, vėliau, Čečėnijos įvykių kontekste. Islamo terorizmas šiuo metu, žinoma, yra pasaulinio masto problema. Prabėgus valandai po to, kai šios figūros pasirodė prie Seimo fontano, kasdieniais rūbais jau persirengę akcijos dalyviai buvo netikėtai užklupti Saugumo darbuotojų. Bandymas „rekonstruoti“ akciją visų pirma remiasi būtent šio pokalbio nuorašu iš atminties. Tačiau kai kurios įvykio detalės privertė užduoti papildomų klausimų ir kitiems – akcijos bendraorganizatoriams menininkams. Nomedai ir Gediminui Urbonams, akcijoje dalyvavusiai menininkai Mirjam Wirz [žr. jos meninį projektą INTERVIU nr. 2] ir Amsterdamo gyvenančiai dizainerei ir menininkai Maaike'ei Gottschal [iš www.thisisnotparis.com].

Sveiki, kuris jūsų yra šios akcijos organizatorius?

(tyla)

Kas yra šios akcijos organizatorius?

Organizatoriai užsienyje (juokiasi).

Jūs esate dalyviai? (vyriškui) Kas jūs, prašome prisistatyti.

(Meluojas) Aš esu Vilniaus miesto savivaldybės antrasis sekretorius.

Prašau jūsų dokumentus. Mes esame iš nacionalinio saugumo departamento.

Kas tai per akciju?

Pasivaikščiojimas.

Dėl ko ši akcija organizuota? Koks yra šios akcijos tikslas?

Tai jūs sužinosite vėliau, bet ačiū, kad rūpinatės.

Apie akcijas turi būti pranešama.

Akcijoje turi dalyvauti ne mažiau nei 8 žmonės, tik tuomet ją reikia registruoti, mes domėjomės. O mes septyni. Kodėl jūs klausiate?

Mes atstovaujame visuomenės reakciją.

Visuomenė kažkaip sureagavo?

Taip, dar ir kaip. Jūsų pasiodymas kelia paniką, mes norime išsiaiškinti, kokia jos priežastis.

Tačiau mes nedarėme jokių agresyvių veiksmyų. Mes tiesiog tylėjome, nebuvome nei judeisi, nei dar kažko.

Kartais ir tyla gali būti labai agresyvi.

Nuo jūsų skrido agresija, aš mačiau, nepaisant to, ką jūs sakote. Juk jūs buvote visiškai pasislėpę už to, ką

dėvėjote. Pripažinkite, tai nebuvo tik pasivaikščiojimas, juk ne be reikalo nuėjote prie Seimo.

Ne, ne be reikalo, bet mes nedemonstravome jokios agresijos – prie Seimo net specialiai išsibarstėme, nesilaikėme vienoje grupėje. Apsauginiai turėjo prieiti prie kiekvieno atskirai, mes į jūs klausimus niekaip nereagavom ir jie į mus galiausiai irgi niekaip nereagavo.

Na taip, tai gerai, tačiau supraskite, kas jūsų pasirinktas apdaras ir vieta reiškia, kad jūs turite ketinimą.

Taip, tai pilietinė akcija.

Tačiau jūs slepiate jos tikslą?

Taip, kol kas slepiame, tai buvo pirmasis bandymas sukelti visuomenės reakciją ir dabar jau žinome, kad mums pavyko.

Tai, kad mes čia, dar nereiškia, kad jums pavyko patraukti visuomenės dėmesį. O jei pavyko, tai turbūt visai ne tokį, kokio tikėjotės.

Nesakykite taip; kitokios akcijos buvo vykdomos ištisus metus, ir tai nieko nepakeitė, į jas nebuvो atsižvelgta, tuo tarpu mums užtenka ateiti prie Seimo apsirengus juodai ir štai – jūs čia.

Beje, nuo kur jus mus sekete? (šypsosi) **Mes jūsų nesekėme.**

Bet kokiu atveju, tai reiškia, kad rytoj jau galésime ateiti su transparantais aškiai sakydami, ko norime.

Reiškia, tikslas yra?

Žinoma. (saviems) Savivaldybėje posėdis bus kada?..

... Ketvirtą dieną, antradienį.

... Ir tuomet ir pasakysime aškiai, ką mes norime pasiekti.

Labai įdomu. Jei tai akcija, suprantama, bet kodėl jus pasirinkote būtent tokią aprangą? Ar jūs žinote, kas šiuo metu vyksta pasaulyje? Jūs žinote apie terorizmą?

Be abejų. Tačiau, jei jau užsiminėte apie aprangą, kaip jūs reaguojate į subkultūras arba įvairiausius mergvakarius?.. Ar kiekvienas gotas apieškomas vos išejęs į miestą?

Ne, gerai bent, kad gotai mėgsta vaikščiot prigludusiais rūbais...

Suprantu, ką jūs turite omenyje, bet tai, ką jūs ką tik padarėte... aštru. Juk tai Šachidės. Ar jūs žinote, kad Aro darbuotojai turi visus įgaliojimus panaudoti veiksmus prieš tokias asmenų grupes?

Bet kodėl?

Jūsų nežinoma identifikuoti, nesimato veidų, o kadangi visuomenei jūs keliate nerimą, niekas – jau vėliau – negalės pasakyti, kad man nepasirodė, kad jūs po savo rūbais turite bombas. Amerikoj už tokius veiksmus jūs būtumėte iš karto sudoroti, veidu į sienas, ir išvis...

Esu mokesis užsienyje, puikiai žinau, kad tai yra visiškai įmanoma, tokios yra priemonės. Ar žinote, kas nutinka, jei paprasta musulmonė moteris įžengia taip apsirengusi į Londono metro?

Tačiau tai juk jos nacionaliniai rūbai! Tokia reakcija į jos pasiodymą visiškai nepagrįsta, bent jau įstatymais; tai parodo, kiek visuomenės nuomonė kai kuriais atvejais yra nutolusi nuo įstatymo.

Taip. Tokių veiksmų įstatymai neapibrėžia, bet jie yra vykdomi.

Ir puiku, kad apie tai kalbame, tai reiškia, kad pasirinkome tinkamas priemones. Nes, manau, bet kokios pilietinės akcijos tikslas yra atkrepti dėmesį į tam tikros visuomenės nuomonės ir įstatymo atotruką. Mes taip pat to siekiame.

(motoris) **Tačiau jei ruošiatės tai daryti dar kartą, pasiimkite mane kartu, tuomet bus ramu.**

Ir aprenti jus baltais?.. O kaip jus rasti?

Paskambinkite 112. Jei praneštumėte, nekiltų daugelio dalykų – nes juk tai, kas dabar vyksta, yra darbas, viršavandžiai ir pan.

Virginija Januškevičiūtė: Miela Maaike, Vilnius tave gali prisiminti kaip juodos spalvos reikšmių žodynų autorę. Viena

žanginių eilucių tavo tinklapje skamba taip: „rūbų naudojimo ir jų nederamo naudojimo instrukcijos.“ Toliau parašyta: „Naudojamas rūbas išprovokuoja tam tikrą chaotišką kūrybiškumą, kuris kiekvieną rūbą paverčia kovos drabužiu ar išlikimo priemone“. Ar kurtum rūbus tokiai užprogramuotai chaoso mašinai, kokia buvo Šachidžių akcija?

Maaike Gottschal: Hm, būtų įdomu pabandyti sukurti rūbą ar kostiumą, kuris savaime implikuotų chaosą. Gali būti, kad jie atrodytų šiek tiek panašiai. Tikriausiai kurčiau ne 10 vienodų, o unikalius rūbus (kodėl kiekvienas rūbas negalėtų būti vis kitokio juodos atspalvio, iš vis kitos medžiagos ir skirtis detaliems?).

VJ: Ar esi girdėjusi apie tą juodą spalvą, kurią tau minėjau pasakodama apie „juodųjų našlių“ aprangą?

MG: Taip, ją vis dažniau galima pamatyti gatvėje. Gana madinga. Kadangi juodoje spalvoje yra ir visos kitos spalvos, ši naujoji juoda yra visiškai nepastovi dėl jos švytėjimo. Ji keičiasi taip pat greitai, kaip ir sunkaus paciento emocijos. Jai reikia dėmesio ir ji pasirengusi pakeisti savo atspalvį priklauso mai nuo publikos (ji slenka ir klaidžioja). Ji atspindi kaip veidrodis. Ji grąžina žiūrinčiam nejaukumą ir jo baimes, o jei ji užkabina mūsų bebaimiškumą (slypintį tuose, kurie žino apie nedidelį sabotą), sukelia džiaugsmingą jaudulį ir šypseną. Ši juoda – nekantri, trokštantį kaitos ir pasiryžusių rizikuotų, net jei taip kuriami ženklai, kuriuos itin lengva interpretuoti klaidingai. Šią juodą sunku „perskaityti“ – ji dingsta (ar pasikeičia), kol mąstai apie ją. Kaip jautiesi ją dėvėdamas? Tai nepaprastas jausmas, nes esi „pasislėpęs“, tačiau ir „gąsdinantis“, nes ji per davinėja ženklus, kuriuos vargu ar skleidi tu pats; nebent nukreipi dėmesį.

VJ: Akcija buvo siekiama atkreipti visuomenės dėmesį, bet iš pačios procesijos negalėjai suprasti, vardan ko visa tai daroma; nors iš tikro, „už kadro“, tikslas buvo labai aškiai apibrėžtas. Taigi tai buvo greičiau abstraktus miesto audinio suardymas, paskleidęs pavojaus nuojautą (pasirodo, nemažai žmonių skambino įvairiomis pagalbos ir saugumo tarnybomis), nepaisant to arba, greičiau, dėl to, kad atidžiau išsižūrėję galėjai pastebėti, jog „našlių“ rūbai panašėni į kukluksklano apdarus nei į kažką, kas tiesiogiai sietusi su šiuolaikiniu terorizmu. Grupės, dėvinčios kukluksklano apsiaustus, pasiodymas Vilniuje kur kas aškiau asocijuojasi su bernvakariais, nei su realia grėsme. Nepaisant to, ši akcija įvyko labai panašiu metu, kaip ir keletas teroristinių veiksmų tarptautinėje įvykių arenaje.

MG: Meno nusikaltimas? Hm, jdomu! Bet kas yra nusikaltimas, kai tik nusikaltimai yra nematomi, ar, greičiau, mirga visose antraštėse mūsų kasdieniniame gyvenime? Jo neįmanoma užčiuopti, tik nugara perbėges šiurpas perspėja, kad jis netoliiese. Jis kaip insekticidas ant saldžiųjų apelsinų žievelės. Jis yra, bet geriau jo nevertoti – nusilupę apelsiną nelaižykite pirštų.

VJ: Šachidės buvo viena iš akcijų, susijusių su jūsų projektu, kuris prasidėjo siekiant išsaugoti Lietuvos kino teatrą 2005-aisiais Populizmo parodos metu. Kas buvo pasiekta šia akcija? Ar jos poveikį vertinate politiskai, kaip visuomeninį veiksnį, ar jis buvo svarbesnis vidinei Pro-testo laboratorijos grupės dinamikai ir motyvacijai?

Nomeda ir Gediminas Urbonai: Visų pirmą gal vertėtų pasakyti, kad kolektyvinis, bendruomeninis veiksmas arba tai, kas vadina „darymu kartu“, įkvepia kultūrinę ir politinę vaizduotę ir suteikia tam tikrą orumo jausmą. Lygiai kaip koks nors atlirkas darbas, vadovaujantis „pasidaryk pats“ principu. Todėl net néra taip svarbu ką nors konkretaus pasiekti tokiais veiksmais, pvz., laimėti politinių, kultūrinių ar socialinių dividendų. Kartu veikiama visų pirmą dėl bendro lauko, dėl vidinės psichės kūrimo. Jeigu norite – dėl konsolidacijos ar solidarumo savybių, nuvertintų suabsoliutintos privatizacijos laikais.

Nors šachidžių veiksmai mieste ir sukelė provokaciją, tačiau realiai kažkokii didelių debatų visuomenėje dėl to nekilo. Netgi šachidžių pasiodymas savivaldybėje, k/t Lietuva sklypo detaliojo plano svarystyme – mus pačius šokiravo bylos eigą prižiūrinčių pareigūnų indiferencija.

Ir vis dėlto drįstume teigti, kad šitas veiksmas buvo svarbus politiskai. Mūsų visuomenė, pasižyminti menka tolerancija įvairovei, kitoniškumui, tam „kitam“ ar tos kitokios kultūros kvapui ar skoniu, iš tikrųjų aprivoja savo šansus transformuotis ir augti. Taigi galima teigti, kad šachidžių miesto žymėjimas kuria tos įvairovės diskursą. Kita vertus, šachidės yra atsakas (kontra-vizija) Vilnius mero (Zuoko) miesto vizijai „Vilnius kaip Šanchajus, Vilnius kaip Rio, Vilnius kaip Bilbao“. Šachidė šalia sapnuojamo Guggenheim-Ermitažo tampa juodaja dėže, kuri įrašinėja mero-piloto moderništinio projekto sapnus. Tačiau kaip jūs gerai žinote, juodoji dėžė yra ir katastrofos liudininkė, perspejanti apie sistemos sutrikimus. Kitaip sakant, šachidė šalia Guggenheim discipli-

nuoja modernistinėj projektą. O gal šachidė yra Zuoko nerealizuota svajonė?

VJ: Šis veiksmas, skirtingai nei tikriausiai daugelis kitų, vykusių ir tebevykstančių šio protesto rėmuose, buvo inicijuotas profesionalių menininkų, tačiau ar jūs vertinate jį kaip meno kūrinį?

NUGU: Šachidžių žymėjimo veiksmai buvo sugalvoti *Beribybės* (*bezpridelo*) laboratorijos metu. Ši idėja gimė kaip atsakas į pasiūlymą sukurti erotinį-revolucionį spektaklį. Šachidžių akcijos autorės yra dvi jaunos menininkės – dizainerė Sandra Straukaitė ir scenografė Renata Valčik. Idėja atsirado diskutuoojant. Jdomu, kad iš daugelio idėjų būtent Šachidžių žymėjimo veiksmai buvo įgyvendinti. Vadinasi, jie labiausiai atitiko grupės psichė ir ekonominius akcijos parametrus.

Akcija buvo įgyvendinta miesto tarybai svarstant Vilniaus detalujį planą. Tačiau vėliau, kai buvo rengiamas protestas per UNESCO sesiją Vilniuje, paaškėjo, kad akcija visiškai neatitinka rimtai nusiteikusių tos pačios *Pro-testo* laboratorijos dalyvių

reikalavimų – tuomet Šachidės buvo repre-

suotos. Tie, kurie laikė save radikaliusiais aktyivistais, uždraudė joms net pasirodyti. Buvo liepta nusirengti arba nusiumti galvos apdangalus ir laikyti taikius plakatus: „Mes už taiką ir bendradarbiavimą“, „Už taikos palaikymo pajėgas“!

Todėl galima sakyti, kad Šachidės padarė didesnį politinį poveikį ne korporacijoms ir sistemai, prieš kurias jos kovojo, bet būtent... pačiai bendruomenei. Bet vėlgi, kas yra sistema? Argi žaliųjų protestas UNESCO atveju nėra įtrauktas į darbotvarkę kaip būtinės spektaklis, patvirtinantis

veiksmus, jų ekonomiką, produktyvumą. Kitai sakant, platesniame ne tik politinime, bet ir meniniame lygmenyje akcija neturi matomumo. Jos neįmanoma išplėsti iš konteksto ir vertinti atskirai, neatsižvelgiant į savykius, kuriuos ji sukurė tarp dalyvių ir tų „agentūrų“, kurioms ji buvo adresuota.

Mirjam Wirz

Vizualiai performansas buvo puikus, dėl to abejonių nekyla. Sandra puikiai padirbėjo. Ir, žinoma, jis turėjo efektą. Man jis patiko, kai buvau viena iš moterų, žengiančių miesto gatvėmis; tai buvo ypatinga patirtis. Tačiau man sunku apie jį kalbėti platesniame kontekste ar pažvelgti iš šono. Jis turi keistą prieskonį. Galbūt, žvelgiant bendrai, performansas nebuvo produktyvus. Lietuvoje žmones šokiruoti itin lengva, nes ši visuomenė labai konformistinė. Tad keletas piliečių skambino policijai, ir tai yra bausu, tačiau nenuostabu. Tačiau – taikių globalines temas provincialiame vietiniame kontekste? Galbūt.

Šachidžių performanso netapatinčiau su savo pačios menine praktika. Kaip menininkė aš kuriu argumentus šiuo metu vykstančioms ar būsimoms diskusijoms politiniam, socialiniam ir kultūriniam lygmenyje. Tai požiūrio (*einstellung*) j tai, kas vyksta, dalykas. Ir dažniausiai tai, kas siuloma (tarkime, ką siūlo oficialūs pareigūnai ar „bendroji nuomonė“), nėra tai, ko aš noriu. Pavyzdžiu, noriu Vilniuje kurti laikinas laisvas erdves laikiniems susibūrimams. Tai *Flash Bar* projekto tikslas. Ši idėja neatitinka to, kas, oficialia nuomone, reikalinga gyventojams, ką Vilnius kaip bendrovė turėtų leisti ir t.t. Todėl tiesiog darau tai, nelaužydama įstatymo, tik palenkdamas jį truputėli į savo pusę. Šešelinės veiklos yra produktyvios, jos turi būti vykdomos greitai ir tiesiogiai reaguojant į tai, kas vyksta. Manau, mano meninė praktika turėtų padėti išlaikyti dalykus lankscius, kad jie nesustabarėtų, kaip paprastai atsitinga.

Virginija Januškevičiūtė yra viena iš ŠMC TV kūrėjų, šiuo metu rengianti jaunų menininkų parodų ciklą 2007-iesiems, susijus su šiuolaikinėmis autorių koncepcijomis ir režimais.

Red. pastaba: redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su tekstų autorių nuomone. Redakcija netapatina musulmonų motery dėvimos islamiškos burkos su „uniforma“ ar kitomis europietiškomis šio rūbo interpretacijomis ir gerbia teisę dėvėti ši tradicinį Afganistano, Pakistano, Indijos kultūrose sutinkamą kostiumą.

Tabu, t.A.T.u. ir viešieji ryšiai arba Evaldas Jansas ir Stasys Banifacius leva apie kovą su savimi

Nebaigtos pjesės fragmentas,
2006 rudo

Choras: Julija Fomina

Veikėjai:

Stasys Banifacius leva, 34 metų vaikinas, save vadinantis kietu jaunuoliu. Nuolatos kažką kuria ir meistrauja, kolekcionuoja ir parduoda sendaikčius ir retų modelių dvi-

račius. Kaip šiuolaikinis menininkas debiutavo 2005 metais parodoje *Entuziastai* (ŠMC). Šiais metais jis išpopularino ir žiniasklaida: *Sostinės dienų* metu Stasys Banifacius galerijos ARTima iniciuotame projekte *Darbo sauga '06 Gedimino* prospekte demonstravo Aušros Vartų Madonos apkastų kopiją ir kvietė žiūrovus fotograuoti jkišus galvą į Švč. Mergelės Marijos atvaizdą. Pasipiktinusি katalikiškoji miesto bendruomenė privertė

menininką pašalinti kūrinį iš ekspozicijos. **Evaldas Jansas**, 37 metų Lietuvos gyvenantis ir aktyviai kuriantis menininkas, priskiriamas viduriniai Lietuvos menininkų kartai. Vilniaus dailės akademijos Tapybos katedros absolventas, kadaise savo kūrybinę strategiją jvardinės „romantiškojo egzistencializmo“ terminu. Neseniai surengė video darbų retrospektyvą *Skalvijos* kino centre. Tarp paskutiniųjų projektų – performansas *Demokratijos prezumpcija* – ériuko aukojimas Šiuolaikinio meno centre vykusi tarptautinio performansų festivalio *Dimensija 1* metu, kuris neįvyko įsižiūrus Valstybinės maito ir veterinarijos tarnybos ir policijos pareigūnams.

Julija Fomina, 24 metų menotyrininkė, neseniai baigusi Vilniaus dailės akademijos UNESCO kultūros vadybos ir kultūros politikos katedrą ir apsigynusi diplominių darbų apie Lietuvos šiuolaikinės dailės kuratorių identitetą. Dirba Šiuolaikinio meno centre, mėgsta uždavinėti klausimus ir rengia pokalbių su Lietuvos kuratoriais knygą. Turi vyrėniją serij – rašytojų. Kaip dramaturgė debiutavo 2001 metais vykusiame literatūriniam Prano Lemberto konkurse.

Veiksmas vyksta virtuvėje. Prie apvalaus stalo ratu sėdi visi pjesės veikėjai. Stasys Banifacius susirinkusius valžina Coca-Cola, Evaldas truputėli nervinasi, tačiau prisidegė cigaretę, nurimsta. Julija Fomina pirmoji įsiungia diktofoną.

1 paveikslas. Apie gyvenimą, meną, tabu ir jų laužymą.

Julija Fomina: Šiąnakt karščiavau ir susapanau mūsų pokalbj. Kai pabudau, nieko negalėjau atsiminti, liko tik jausmas, kad viskas praėjo labai sklandžiai. Prisimenu tik pora raktažodžių – tabu ir t.A.T.u., gal apie tai išeis pasikalbėti. Užsikelia kojų ant kojos

Žmonės

Tabu, t.A.T.u. ir viešieji ryšiai...

ir gurksteli Coca-Colos. Beje, ar Jūs pažįstami?

Evaldas Jansas: Pirmą kartą pamačiau Stasį Raimundo Malašausko gimtadienio išvakarėse, o šiaip bendrauti mums neteko.

Esu skaitės apie jo Mergelę Mariją laikraštyje.

Stasys Banifacius leva: Aš tai neskaiciau apie tą Evaldo skandalą. Aš apskritai mažai skaitau. Bet manau, kad kiekvienas turi savo poziciją ir gali ją viešai deklaruoti. Ne mano reikalas yra teisti. Nelabai mėgstu gilintis į kitų darbus, galbūt tai yra mano klaida.

Aš labiau mėgstu bendrauti su žmonėmis.

EJ: O kur tu mokeisi? Iš kur tu apskritai atsiradai šioje terpejė?

SBI: Aš? Aš niekur nesimokiau. Ir visada gyvenau Vilniuje, tik turėjau truputėlį kitokią pasaulėžiūrą. Labiau tikėjau kitais, o ne savimi. Bet dabar supratau, kad kiti žmonės nesugeba daugelio dalykų, kuriuos sugebu aš, todėl pradėjau labiau klausyti savęs. O kai užduodi sau klausimus, savęs ieškai, ieškai ir su kuo bendrauti, ir tada atsirandi tam tikroje terpejė. O šiaip ką aš apie save galiu pasakyti? Esu ketas bičias, atrodo, dar né karto „neapsikiaulinau“...

JF: O kaip vertini tai, kas atskrito Gedimino prospektė?

SBI: Patyriau džiaugsmą. Nes kai tave išvaro,

suvoki, kad esi kitoks, ne tokis, kaip visi. Juk jeigu niekas nekreipė dėmesio, vadinas, esi niekam neįdomi vidutinybė. O dabar atsitiktai, ko aš ir laukiau. Tai nebuvo provokacija, bet turėjau planą, kuris suveikė.

JF: Tai tikėjaisi tokios reakcijos?

SBI: Aišku, juk nesu naivus. Gyvename tam tikroje erdvėje ir ją nagrinėdami sužinome, ko iš jos galima tikėtis. Todėl natūralu, kad galima suplanuoti tokius dalykus. Pavyzdžiu, suplanuoti, kaip pasinaudoti žmonių kvalumu.

JF: Sieki dėmesio?

SBI (truputėlį pakelia balsą): Ne, ne! Man tiesiog patinka daryti tai, ką darau. Suprant, visas menas yra ant ribos: arba tu esi nematomas, arba matomas. Jei nesugebi paliesti kažkokius žmonių jausmų, tampa ta pačia buka televizija. Kaip tu sugebėsi išsiskirti iš kitų, būdamas vienas ir turėdamas mažą biudžetą? Tu būsi tokis pat kaip ir visi kiti: sunkiai dirbsi, grįši namo, pavalgysi, žiūrėsi televizorių ir eisi miegot... O aš taip nenoriu, nenoriu būti primitivus. *Gurksteli Coca-Colos ir nutyla*.

EJ: Tai čia kaip toje Maslow piramidėje:

žemiausioje pakopoje yra fiziologiniai, o aukščiausioje – savirealizacijos poreikiai. Kuo stabiliu jautiesi, tuo daugiau galimybių turi.

Pavyzdžiu, Holivudo menininkai. Aš tai dažnai galvoju: ar esu tas holivudinis tipažas, kuris turi pakankamai galimybių reikštis, ar esu piramidės apačioje, bandau iš jos ištrūkti, naudoju savo energiją tam ir klykiu.

Garsiai suklykia tuščioje virtuvėje. O šiaip gerai būtų, jei kiekvienas žmogus savęs paklaustų, kokioje jis piramidės pakopoje yra ir ko jis siekia. Aš to dažnai savęs klausiu, todėl mano meniniai pareiškimai tokie egzistencialistiniai.

JF: Egzistenciališkai romantiški?

EJ (jausmingai): Na, bet čia juk senas terminas! Man atrodo, tą žodį „romantiškas“ reikėtu pakeisti. Gal labiau transgresyvus, kaip apie mane sako filosofas Rytis Judeika.

JF: Na gerai, pasikalbékim apie kitką. Dar kartą prisiminiau savo sapną, pirmasis mūsų pokalbio raktažodis buvo „tabu“. Ar manote, kad sulaužete tam tikrus Lietuvoje egzistuojančius tabus? Juk jūsų kūrinius išcenžūravo.

EJ (labai garsiai): Aš nesutinku! Aš jokių tabu nelaužiau. Tiesiog nežinojau tvarkos, nežinojau, kad reikia turėti leidimą norint papjauti ēriuką. Matai, čia paradoksaliai situacija susiklostė: gyvendami demokratineje valstybėje, mes, menininkai, pradedame

Žmonės

Tabu, t.A.T.u. ir viešieji ryšiai...

manyti, kad esame *über alles*, bet tenka kapitulioti, kai susiduri su paprastu žmogumi. Aš su tuo susidūriau jau filmuodamas savo video darbą *Velykos*, kurį taip pat turėjau išimti iš parodos užprotestavus Jame nufilmuotiems žmonėms. Mano ir kritikų nuomone tai yra geras kūrinys, bet už jo slypi paprasti žmonės, kuriuos paliečia visai skirtingi dalykai. *Pakelia balsą*. O ēriuko žudyme nebuvo jokių tabu laužymo! Juk visi mes visalaik ant stalo turime mėsos, koks gi čia tabu, atsiprašau! *Suskamba Evaldo telefonas ir jis išeina iš virtuvės*.

JF: O ką tu manai apie tabu, Stasy? Juk religinis atvaždas, kurj atkūrei, yra šventos adoracijos objektas.

SBI: Na, formaliai taip, bet aš jau seniai išaušau iš tokių primityvių tabų. Jeigu ir turiu kokių nors tabu, tai pradedu gilintis į save ir suprantu, kad tabu yra neatsakymas į klausimą pačiam sau. Tai yra uždarytos durys, o tu bijai net prie tų durų rankenos prisiliesti. Reikia mėginti judinti rankeną, mėginti atidaryti tas duris, o ne sakyti:

„Ten – tabu, ten negalima“. Aš esu už tai, kad būtų judėjimas į priekį, jeigu yra tabu, tai ji reikia pašalinti, išoperuoti.

EJ: *Grįžta į virtuvę ir išjungia į pokalbj*. Bet tam tikri tabu vis tiek egzistuoja. Jisvaizduok, kad už tos rankenos, kurių tu klibini, yra tavo motinos miegamasis...

SBI: Na ir kas? Nematau tame nieko bloga. Jeigu tau tai yra tabu, tai gerai, o man – ne. Jeigu kai kuriems žmonėms to reikia – prasha, tegul taip ir daro.

EJ: Esi labai liberalus žmogus, sveikinu.

SBI: Ačiū.

JF: O tu liberalus, Evaldai? Ar tau egzistuoja tabu?

EJ: Tai žinoma, kad kai kurie egzistuoja. Aš kaip tik ir mėginu iš jų vaduotis, ir tai atispindži mano darbuose. Kurdamas savo kūrinių pranešimus, laužau savyne kažkokius tabus. Pavyzdžiu, kad ir tas performances *Prasmingumo antologija*, kuriame aš prisiriu už kojos ir mėginu pabėgti, ištrūkti, kritine – tai irgi savotiskas tabu laužymas. Arba performances *Savo sultyse*, kurio metu persipilinėjau sau kraują su švirkštu. Visa tai padeda peržengti tam tikrus dalykus savyne, tik visuomenė paskui į tave žiūri atitinkamai, kaip į tabu laužytoją, tokį chuliganą, ir socializuotis paskui sunkiau.

EJ (nustebės): Tai prie ko čia viešieji ryšiai?

SBI (nekantriai): Tai prie to paties. Jie yra visur, jų déka tu tampi išskirtiniu. Ir jų galima pasiekti minimaliom sąnaudom ir truputėlio fantazijos déka...

EJ: Tai menininkas tuomet irgi iš dalių naujojas ta pačia t.A.T.u. schema.

SBI: Ne, aš nesinaudoju, t.A.T.u. yra tiesiog pinigų mašina, jie gamina pinigus, suprant?

EJ: Aš manau, kad menininkai naudojasi t.A.T.u. viešiųjų ryšių logika: juk tam, kad

tave išgirsty, reikia kalbėti per garsiakalbį, o ne užsidarius šaldytuve. Mūsų kitaip irgi niekas neišgirs, reikia eiti į visuomenę.

3 paveikslas. Susivienijimas.

EJ: Mes abu esame labai ambicingi. Mes kaip tos vėtrungės virš stogų, į skirtinges pusēs sukamės, bet vienas kitam netrukdom. Gal kada nors padarysim kokį bendrą projektą, suvienysim jėgas.

SBI: Taip, sutinku. Jei neužtenka jėgų vienam, tai galim susivienyti, kad būtume dar stipresni. Kaip verslo korporacijos: jungiasi tam, kad išlikty.

EJ: Man atrodo, kad susivieniję mes galėtume labiau pasipriešinti instituciniams diktatui, aš vien dėl to galiu bendradarbiauti. *Pakilia balsu*. Apsikabinkim!

SBI: Gerai, apsikabinkim.

Evaldas Jansas atsistoja, apeina stalą, prieina prie Stasio Banifacius levos ir jį stipriai apkabina.

Uždanga.

2 paveikslas. t.A.T.u., šiuolaikinis menas ir viešieji ryšiai.

JF: Antrasis mano susapnuotas šio pokalbio raktažodis buvo t.A.T.u.

NAUJA ALFONSO ANDRIUŠKEVIČIAUS KNYGA

Biblioteka

Alfonsas Andriuškevičius
Lietuviai dailė 1996-2005
Leidėjas: VDA leidykla, Vilnius, 2006
248 p.
ISBN 9955-624-44-2

Dailės kritikas Alfonsas Andriuškevičius
jau keletą dešimtmečių išlieka įtakinga
Lietuvos meno pasaulio figūra.
Dirbdamas Šiaurės Atėnų dailės skyriaus
redaktoriumi, dėstydamas Vilniaus
dailės akademijoje ir aktyviai rašydamas
apie naujausią meną jis daugeliui šian-
dieninių menininkų ir menotyrininkų
tapo tuo, kuo Kraftwerk – techn
muzikai, kaip sako R. M. Ši rudenį
pasirodė nauja Andriuškevičiaus knyga
Lietuviai dailė 1996-2005, sudaryta iš jo
paties ir buvusių mokinų tekstu. Ta
proga tarpininkaujant Raimundui
Malašauskui knygos autoriu pasiekė
daugybės žmonių klausimai.

Raimundas Malašauskas: Girdėjau, jums labiau patinka duoti interviu raštu. Tikrai?
Alfonsas Andriuškevičius: Taip. Tuomet mažiau primali balasto. Be to, gali parinkti kokį tinkamess pavyzdį ar palyginimą ir šiaip – kalbėti taikliau bei taupiau.

Juozas Laivys: Jdomu būtų sužinoti, kada, maestro nuomone, išnyks lietuvių. O tai pat, jeigu tai prognozuotina, jdomu būtų sužinoti ir kuo tikslėnį lietuvių dailės išnykimo datą. (Po poros dienų). Dabar jo paklausčiau, ką kritikas mano apie valsą.

AA: Klausimas lyg ir humoristinis, bet

nejuokingai suformuluotas. Kaip kažkada rusiškai su kaukazietišku akcentu būdavo sakoma: „Choroši ty čeloviek, no plocho vygliadiš“.

O dėl valso... Kai Kandinskij gyveno Vokietijoje, jie su Klee (drauge su žmonomis) kartu švēsdavo Kalėdas. Ir šokdavo valsą pagal Strausso muziką...

Tomas Auksarankis (fizinio lavinimo mokytojas): Alfonsai, esu lietuvis ir noriu paklausti, ką pasaulis būtų praradęs, jei nebūtų lietuvių dailės 1996-2005 metais?

AA: Pasaulis būtų praradęs dalį savęs, mielas Tomai.

Povilas Utovka: Kodėl knyga?

AA: Todėl, kad knyga yra labai jdomus daiktas per se.

Audronė Žukauskaitė: Būtų jdomu sužinoti, ar tai, jog daugelis tekstu buvo rašyti Š. A. (laikraščiu, kuriame be labai geros eseistikos būta ir pranašysčių bei kitokios ezoterikos), kaip nors paveikė knygos koloritą. Be to, ką daryti visiems tiems, kurie vienokiu ar kitokiu formatu j knygą nepateko? (Pasiūlymas: nusikryžiuoti Vartų galerijoje Madonnos stiliumi).

AA: Išdidžiai galvoju, Audrone, kad ne Š. A. veikė mano koloritą, o aš jų. Dėl nepaminetų – turiu (jiems) dar du pasiūlymus: a) tikėti, kad geras menas svarbiau nei gera kritika, ir ramiai sau kurti toliau; b) parašyti kolektyvinę knygą apie lietuvių dailės kritiką ir joje nė sykio nepaminėti manęs.

Virginija Januškevičiūtė: Mane domina kritikos ribos ir kontūrai („mirtis“), pradžia, jai abejingas skaitantis, rašantis arba kuriantis pilietis, Jūsų knygos pasiodymas ir pan.). Nemanau, kad spauda – vienintelis būdas meną kritikuoti. O Jūs? Esate išbandęs kitus?

AA: Ribos visuomet yra keblus dalykas. Tai demonstruodamas studentams sakau: „Paméginkite nustatyti, kur baigiasi petys ir prasideda kaklas“. Matyt ja (kritika) reikėtų laikyti labai jvairiopą veiklą, susijusią su meno kūriniu (kūrybos) apšnekėjimu (nebūtinai – supeikimu). Aštu, kad tam tinka ne tik spauda, ir daugelis mūsų esame kritikavę ne tik popieruje. Ta prasme kritika – nemirtinga.

Virginija Januškevičiūtė: Ir klausimas, kiek susijęs su pirmuoju: ar kladimas vertinimas, interpretacija, kontekstualizavimas ar aprašymas – bloga kritika – vis dar yra kritika? (Netaikau Jums!)

AA: Žinoma, kad taip. Juk blogai pasiūti batai vis tiek yra batai, o sukirmijęs grybas – grybas.

Valentinas Klimašauskas: Barthas Simpsonas mėgsta kitus erzinti klausimu „ar

Dievas yra pakankamai stiprus, kad galėtų pakelti akmenį, kurio negali pakelti net Dievas“?

Norčiau perfrazuoti kitaip – ar meno kritikas gali pakelti akmenį, kurio negali pakelti menininkas, ar atvirščiai?

AA: Viskas išsiplėtžia, kai suvoki, kad menininkai kilnoja akmenis, o kritikai ant jų (akmenų) keverzoja nešvankius žodžius. Tai visai skirtingos veiklos.

Lolita Jablonskiene: Ar Jums asmeniškai šiuolaikinė lietuvių dailė jdomi? Kas jdomu? Ar kritiko dėmesio vertas tik pats pokyčių procesas?

AA: Taip, Lolita, jdomi. Ypač – oksimoroniški junginiai: privatumo ir viešumo, asmeniškuo ir visuomeniškuo etc.

Lolita Jablonskiene: Ką manote apie nūdienius lietuvių dailės kritikus? Ar jie rašo jdomiai, protinai, kūrybiškai? Kaip?

AA: Skirtingi kritikai skirtinai rašo. Geru jų tekstu esama ir mano knygoje. Gaila, kad nebuval mano studentė, Lolita...

Konstantinas Bogdanas: Stebina A. A. nuovoka ir klausia vertinat naujus meno reiškinius visai neatsižvelgiant į konjunktūrą (konjunktūra blogaja to žodžio prasme), ko labai dažnai pasigendu Lietuvos dailės kritikų tekstuose ir vertinimuose. Ar nesijaučia autorius „savu tarp svetimų ir svetimų tarp savų“ (dėstytojas – studentas, grupės „24“ ideologas (buvež?) – postmodernizmo idėjų propaguotojas, menininko asmeninis draugas – „objektyvus“ kritikas, ir panašios galimos priešpriešos)?

AA: Gyvenime pilna visokių priešpriešų. Puikus būdas jas jveikti – truputį nuo jų atstraukti, distancijuoti, pamatyti abu priešpriešą sudarančius reiškinius išskyti iš trečios pozicijos. Deja, meno srityje daugeliui menininkų tai padaryti sunku. Kritikams, manau, lengviau. O neigiamai atsilepti apie draugo kūrybą reikia moralinės jėgos. Ne visuomet jos turėjau...

Raimundas Malašauskas: Ar yra atsitikę, kad draugas taptų nedraugu jums atsiliepus neigiamai apie jo kūrybą? Kas lieka draugystės vietoje, kai ji nutruksta?

AA: Regis, ne. O šiaip nutrukusių draugystių buvo. Kai jos nutruksta natūraliai, lieka apyšilčiai pelenai. O kai dėl konflikto – lieka kartelis, pretenzijos...

Eglė Rindzevičiūtė: Jdomu visgi, kuo jų žavi menininkai? Mat jo meno kritika labai sukoncentruota ties asmenybėmis, ar ne?

AA: Menininkai žavi tuo pat, kuo ir šventieji – savo ryšiai su anapusybe.

Kristupas Sabolius: Žinau, kad esate poetas. Paskaitykite, prašau, savo eilių,

Biblioteka

Nauja Alfonso Andriuškevičiaus knyga

kurias manote esant blogiausiomis.

AA: Štai gedingos mano eilės, Kristupai: Birželiu jau gana; bet, siaube, taip ir neprarado nekalbybės

Šimtų baltų ramunių geltonutės dažios nekalbybės.

Stasys Banifacius Ieva: Mano klausimas Alfonui Andriuškevičiui būtų tokis – ar mėgino kada nors susišypkioti dviračio ratą ir jei taip, ar jautė tame malonumą, ir kaip gavosi.

AA: Deja, susišypkioti dviračio rato nemėgina; bet žinau, kas yra dviratis, kas yra jo ratas ir kas yra špykiai; tuo remdamasis manau, kad darbas būtų jdomus. Vis dėlto, špykioti ratą ir kurti meną – skirtinai dalykai (net jei kūrinys turi dviračio rato pavadinį). Mat objektai gaminami skirtinoms reikšmėmis sistemoms.

MIGA aka Mindaugas Gapševičius: Gali paklausti, kodėl jis ignoruoja naujiasias medijas ir tinklo meną.

AA: Gaila, bet naujausios medijos man jau yra tolimos; artimesnis – dviračio ratas.

Renata Dubinskaitė: Ar iš tiesų ankstesnis menas buvo labiau prieinamas publikai nei šiuolaikinis menas? Kodel? Ar įmanoma, kad šiuolaikinis menas taptų populiarinis, o gal pati jo esmė neat siejama nuo elitiškumo, intelektualumo, sudėtingumo ir nepopularumo, o funkcija – kelti nepatogius klausimus, nepatogiai juos reikšti ir būti tikra rakštimo sėdynėje?

AA: Tikrai ankstesnis menas nebuvo labiau prieinamas plačiajai publikai. O modernizmas (prisiminkim José Ortega y Gassetą) – iš viso beveik neįkandamas. Svarstant šiuos klausimus reikia turėti galvoje du dalykus. Pirmas: suvokėjo santykiai su kūriniu labai priklauso nuo to, kiek jis (suvokėjas) yra pažįstamas su principais, kuriais grįstas kūrinys. Antras: kūrinys yra daugiausiai labai daugiaaspektis daiktas, ir vieni suvokėjai (tarkim, mažiau išprususieji) čiumpa vienus sluoksnius, o kiti (tarkim, elitas) – kitus. Taip žiūrint, platesnėi publikai kur kas prieinamesnis yra Eglės R. Mano adresas... negu Pieto M. abstrakcijos, nes pastarojo (vėl kvieskime į konsultantus José) jai įkan-damo sluoksnio iš viso beveik nėra. Padėti ką nors suvokti, manyčiau, reikia tik tiems, kurie nori suvokti. Jiems pirmiausia reikėtų paaškinti „žaidimo taisyklės“. Beje, „eliti-niai“ sluoksniai (jų pilna ir Eglės R. mene) liudžiai niekados nebus prieinami, nes, norėdama jų paragauti, ji turėtų tapti nebe liudimi, Renata.

Julija Fomina: Ko norėtumėte paklausti Marcelij Duchamp'ą?

AA: Paklausciau, kaip jis jautėsi šlapindamas iš pisuarą po to, kai pastarasis jau buvo tapęs konceptualizmo ikona.

Aurelija Maknytė: Kas svarbiau – rezultatas ar procesas?

AA: Aišku, kad procesas. Jau vien todėl, kad viskas tėra procesas.

Eglė Rakauskaitė: Ar gyvenime be meno jis dar ką nors myli (mylėjo)? Jeigu atskrymas teigiamas, tada ar vertinimo kriterijai tokie patys, ar skiriiasi nuo „dailės“ vertinimo?

AA: Mylėjo ir tebemyli, Egle. Kriterijai, aišku, tie patys: graži forma ir geras turinys.

Gintaras Didžiapetris: Gal A. A. galėtų atsakyti į klausimą, kuris nenuskambėjo šio interviu metu / atsakyti į bet kurį iš priės tai buvusių, apie tai pagalvojės iš naujo?

AA: Norėčiau atsakyti į neužduotą klausimą apie ateities planus. Jie paprasti: mesti dailės kritiką.

Raimundas Malašauskas: Kodėl mesti? Kas jvyks metimo vietoje? Arba kas užims dailės kritikos vietą? Kitas įprotis?

AA: Mesti, viena, todėl, kad jau nebesiviliu-

nieko naudingingo ir jdomaus šioje srityje

nuveikti. O antra – todėl, kad esu užsimojęs palengva jau siaurinti savo veiklą. Lieka dar labai daug: a) paskaitos; b) redaktorių Š. A.; c) knygų skaitymas; d) kitokio pobūdžio tekstu rašymas; e) meditacinio pobūdžio apmąstymai... O kur dar jvairūs kasdieniniai ritualai ir malonumai (pavyzdžiu, muzika)!

Raimundas Malašauskas: Ar jums teko ką nors mesti, apie ką iki šiol galvojate?

AA: Yra tekė mesti ne vieną veiklą, ir nė karto dėl to nesu graužėsis.

Klausimus siuntė:
šiuo metu Kalifornijos menu koledže
San Franciske reziduojantis ŠMC kuratorius Raimundas Malašauskas,
menininkas Juozas Laivys,
dizaineris Povilas Utovka,
mokslininkė Audronė Žukauskaitė,
Nacionalinės dailės galerijos vadovė
Lolita Jablonskiene,
disertaciją apie kultūros politiką
Stokholme rašanti Eglė Rindzevičiūtė,
menininkė Eglė Rakauskaitė,
menininkas ir dizaineris MIGA,
ką tik pirmą knygą išleidęs filosofas
Kristupas Sabolius,
neseniai Malmės meno akademijos dekanu paskirtas Andersas Kreugeris,
ŠMC kuratorės Renata Dubinskaitė,
Julija Fomina, Virginija Januškevičiūtė ir
menininkė Aurelija Maknytė.

ŠMC KAVINĖ

ŠMC / Pokalbiai kavinėje

Tarptautinių paskaitų ciklas
ŠMC/Pokalbiai kavinėje švenčia savo antrujų metų pabaigą. ŠMC komanda dėkoja visiems lektoriams, dalyvavusiems 2006 metų programoje:
Benjaminui Cope'ui, Margaritai Jankauskaitei, Audronei Žukauskaitei, Alainui Fleischeriui, Jarosławui Suchanui, Andreasui Gediniui, Germaine Greer, Rosannai Raymond, Janui Utzonui, Kenui Lumui ir Jörgui Heiseriu.

Kiekvieno mėnesio pirmą trečiadienį kviečiame prisijungti prie diskusijų aktualiomis kultūros, ekonomikos ir politikos temomis, susijusiomis su šiuolaikinio meno produkcija, pristatymu ir suvokimu. Pokalbiai kavinėje, kuriuose dalyvauja patys įvairiausi intelektualai – nuo psichoanalitiko iki kibernetinės erdvės teoretiko – siūlo puikią progą prie vyno taurės padiskutuoti apie šiuolaikinę kultūrą, kurioje veikia dabarties menas. Tikimės sulaukti jūsų ir 2007 metais, tad likite įsijungę.

Gruodis
Jörgas Heiseris

Yra Frieze žurnalo redkolegijos narys, Vokietijos laikraščio *Süddeutsche Zeitung* bendradarbis, meno ir kultūros kritikas (iš pastaruoju metu parašytų publikacijų galima pažymėti straipsnius apie Susaną Hiller, Saādane'ą Afifą, Bas Jan Aderį, Fischli & Weiss), ir retsykiai – laisvai samdomas kuratorius: parodos *Madingos pamokos* (2004/2005, BüroFriedrich centras, Berlynas ir BAWAG fondas, Viena) ir *Romantiškas konceptualizmas* (2007/2008, Niurnbergo kunsthalle ir kitos keliaujančios parodos vietas).

Žemos pozicijos, aukšti lūkesčiai: Berlyno menas po 1989-ųjų

Berlynas po Sienos griuvimo buvo draskomas prieštaravimų tarp laisvės klestėjimo ir vis labiau tarptautinėje miesto meno scenoje ir revizionizmo, pasireškiančio nuolatinėmis

pastangomis apsisaugoti nuo to paties tarpautiškumo bei susigrąžinti „prūsišką“ miesto palikimą. Paskaitoje šios prieštarlingos raidos kryptys buvo tyrinėamos remiantis daugybe meno kūrinių, pradedant Martino Kippenbergerio ir baigiant Hanso Haacke ir Monicos Bonvicini darbais.

Lapkritis
Kenas Lumas

Yra Kanados multimedijų menininkas konceptualistas, gyvenantis Vankuverje, Britų Kolumbijos provincijoje. Šiuo metu jis yra vizituojantis profesorius Kalifornijos menų koledže (CCA) San Franciske ir Miltono Avery Barde koledže Niujorke. Anksčiau jis vadovavo Britų Kolumbijos universiteto Meno studijos magistrantūrai, vienai vedančiųjų meno mokyklų Šiaurės Amerikoje. Jis atvyko į Europą instaliuoti darbo dideliame viešų erdvų meno projekte Vienoje, o kita jo instalacija šiuo metu rodoma Liverpilio bienalėje. Jo darbai buvo rodyti *Documentoje XI* (2002), Šanchajaus bienalėje (2000), San Paulo bienalėje (1997) ir Sidnėjaus bienalėje (1995). 2000 m. jis kartu su Zhengu Shengtianu įsteigė įtakingu žurnalą *Yishu: Journal of Contemporary Chinese Art*, kurio redaktoriumi jis dirbo iki 2004 m., o 2005 m. jis buvo milžiniškos parodos *Shanghai Modern 1919–1945* bendrakuratorius. Tais pačiais metais kartu su kitais kolegomis jis kuravo ir 7-ąją Šardžos bienalę (Šardža, Jungtiniai Arabų Emiratai), didžiausią šiuolaikinio meno renginį Vidurio Rytuose.

Klausimas Jacques'ui Derrida: turint mintyje politikos sritį, jūs netgi darėte tai, ką pats vadinate atsitraukimui

Ši paskaita buvo parengta 2006 m. Sidnėjaus bienalei Kontaktu zonos. Joje nagrinėjamos aktualios sociopolitinės ir ekonominės šiuolaikinio meno gamybos sąlygos, o esminė tezė, jog „ne viskas yra gerai globalizacijos amžiuje“, atspindi Lumo kaip menininko, kuris taip pat yra ir dėstytojas, leidėjas, kritikas bei kuratorius, poziciją.

Menininkai, perėmę vaidmenį iš platesnio kultūrinio lauko, tapę „kultūros prodiseis“, anksčiau ženklinio naują posūjį kritinėje parodų organizavimo ir leidybos ekonomijoje (tačiau pastaruoju metu tai vis labiau tampa įprastu reiškiniu). Lumas pasakojo, kaip jo meninė praktika veikia jo kritinius tyrimus ir kaijal analitinė veikla (kuravimas/kritika) savo ruožtu daro įtaką jo meninei veiklai. Jis taip pat mėgino atsakyti į klausimus, ar menui yra vilties dalyvauti tikroje politikoje, ar „lokumasis“ vis dar yra skirtumo ženklas dinamikoje informacijos mainų ir globalinių bienalių plėtroje.

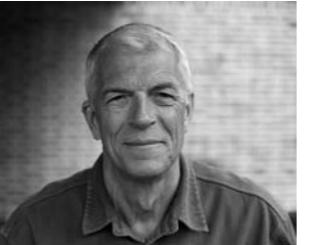
Spalis
Pokalbis su parodos 101,3 KM kuratoriais Linara Dovydaityte ir Kęstučiu Kuizinu
Kauno paveikslų galerija, Donelaičio g. 16, Kaunas

Stambiausia šių metų šiuolaikinio Lietuvos meno apžvalga buvo pasukta kiek neįprastu kampu – jungtinė Kauno ir Vilniaus menininkų paroda *101,3 KM: konkurencija ir bendradarbiavimas* pristatė dviem didžiausių Lietuvos miestų dailės scenas, kurios yra ir pakankamai skirtinges, ir gana artimai susijusios, t.y. kaip tik tinkamos karštam ir nenuobodžiam dialogui. Paroda vienu metu vyko Kaune ir Vilniuje, o kartu su ŠMC ją organizavo skirtingą patirtį turinčios institucijos – Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės muziejus ir galerija *Meno parkas*. Ta proga ŠMC kavinės pokalbis buvo perkeltas į trumpam atgijusią Kauno paveikslų galerijos kavinę, kur parodos kuratorių diskutavo apie Kaune ir Vilniuje kuriamą šiuolaikinį meną, apie jo eksponavimo, priduivimo ir rémimo sąlygas, apie menininkus ir žiūrovus, ir kitus klausimus, kuriuos išprovokavo dviem miestų meno sandūra. Diskusiją moderavo parodos dalyvis ir galerijos *Meno parkas* direktorius Arvydas Žalpy.

ŠMC / Pokalbiai kavinėje

Rugpjūtis
Janas Utzonas

studijavo architektūrą Sidnėjuje ir Kopenhagoje. Po studijų baigimo 1970 m. jis dirbo Havaju ir Šveicarijos kompanijoje, o vėliau kartu su savo tėvu Jørnu Utzonu projektavo gerai žinomą Kuveito Nacionalinės Asamblėjos pastatą – jį milžinišką darbą jis buvo įsitraukęs nuo 1975 m. iki statinio užbaigimo 1983-aisiais. Nuo 1976 m. bendroje kompanijoje su Utzonu vyresniuoju jis kūrė architektūros projektus Danijoje, Portugalijoje, Vokietijoje, Švedijoje, JAV, Kinijoje, Zimbabvėje, Malavyje, Angoloje, Pietų Afrikoje, Mozambike, Meksikoje ir Australijoje. Šiuo metu jis vadovauja firmai *Utzon Associates Architects*, projektuoja didžiulį pastatą Mechiko mieste ir yra Sidnėjaus operos rūmų atnaujinimo vyriausiasis architektas.

Sidnėjaus operos rūmai: vizijos įgyvendinimas po 30-ies metų

Nors Sidnėjaus operos rūmai yra laikomi vienu puikiausiu XX amžiaus architektūros paminklų, jų statybos peripetijos yra tikra dėmė šio miesto kultūros istorijoje. Nuo Operos rūmų statybos pradžios praėjus devyneriems metams (1957–1966)

Valstybinė architektūros tarnyba atėmė projekto kontrolę iš architekto Jørno Utzono, o šiam atsistatydinus bei išvykus iš Sidnėjaus, pakeitė jo projektą. Pažymint 30-ąsias pastato inauguravimo (1973) metines, Naujojo Pietų Velso vyriausybė skyrė 70 milijonų dolerių restauracijos projektui, kuris turėjo sugrąžinti pastatui pirminę Jørno Utzono viziją. Būdamas jau 84 metų amžiaus Jørnas Utzonas nusprendė nesiimti šio projekto pats ir patikėjo jo vadovavimą savo vyriausiam sūnui.

Vilniuje Janas Utzonas kalbėjo apie tai, ką reiškia testi tėvo darbą, apie paties pastato keliamus iššūkius ir išskirtinę misiją – vieno žinomiausių visame pasaulyje statinių restauravimą. Jis pasakojo, kokį svarbų vaidmenį Operos rūmai atliko Sidnėjui tarpant tarptautiniu miestu ir įtraukiant Australiją į pasaulio kultūros žemėlapį. Šis pastatas susijęs ir su tarptautiniu danisko dizaino pri-

pažinimu, kadangi rūmų apšvietimą projekto Poulas Henningsenas įgyvendino Louisas Poulsenas].

Liepa
Rosanna Raymond

ra performanso/installiacijų/kūno puošybos menininkė ir meno kritikė, savo veikloje apjungianti Ramiojo vandenyno regiono tradicijas ir šiuolaikines technikas. Ji yra samojiečių kilmės Ramiojo vandenyno salų gyventoja, gimusi Naujojoje Zelandijoje, o šiuo metu su šeima gyvenanti ir dirbanti Londone. Nors kuria įvairiomis priemonėmis, ji visur išleika istorijų pasakotoja („tusitala“) iš prigimties, o jos darbai saugojami muziejuose bei privačiose kolekcijose visame pasaulyje.

Šiuo metu Raymond yra Leverhulme meninėje rezidencijoje prie Kembridžo universiteto Archeologijos ir antropologijos muziejaus, kur ji kartu su kitais kuratoriais surengė parodą *Ramiojo vandenyno regiono stilai*. Per pastaruosius 15 metų ji tapo vedančiaja šiuolaikinės Ramiojo vandenyno regiono kultūros komentatore iš kūrė tiek Naujojoje Zelandijoje, tiek Didžiojoje Britanijoje. Šių šalių muziejuose ir aukštosiene mokyklose ji veda seminarus, dirba kuratore ir užsiima menine veikla.

Taonga – menas ar amatai?

Kas yra menas vienam žmogui, kitam yra amatas. Polinezijos meno pristatymas Vakarų pasauliui visada buvo problemiškas. Primitivus, gentinis, folklorinis, dirbinys, objektas – tai terminai, naudojami apibūdinant senąsias ir naujiasias polinezietiškas meno praktikas. Šiuo metu Kembridžo Archeologijos ir antropologijos muziejuje vyksta paroda *Ramiojo vandenyno regiono stilai*, kurios eksponatai ir dokumentiniai kadrai demonstruoja, kaip per šiuolaikinį meną prieiti gali tapti dabartimi, ir nagrinėja Polinezijos meno globalaus pristatymo klausimus.

Birželis
Germaine Greer

ra viena pačių žymiausių išeivių iš Australijos, daugiausiai gyvenusi Anglijoje nuo tada, kai Kembridžo universitete rašė disertaciją, kurioje 1967 m. ji pateikė novatorišką feministinę Williamo Shakespeare'o ankstyvųjų komedijų interpretaciją. 1969 m. ji išleido knygą *Moteris eunuchas*, kuri su triuškino visuomenėje įsitvirtinusias nuostatas apie vedybas, seksą šeimoje ir moters, besirūpinančios vyru ir vaikais, vaidmenį – šios knygos dėka ji tapo viena garsiausių Vakarų feministių.

Aborigenų meno problemos ir paradoksai

Greer iki šiol rašo feministiniu požiūriu paremtas knygas apie meną ir literatūrą, o nustojusi dėstyti, ēmési ir platesnės kritikos kaip pagrindinė skilties autore laikraste *The Guardian* ir BBC laidų vedėja. Neseniai Greer dėmesys nukrypo „atgal“ į jos gimtajį kraštą – šios šalies meną, literatūrą bei kultūrinį rasizmo palikimą: Australija buvo jkurtą kaip klestinti britų kolonija, o jos vietiniai gyventojai, Australijos aborigenai, patyrė genocidą.

Vilniuje Greer skaitė paskaitą apie Australijos aborigenų šiuolaikinį meną ir problemas bei paradoksus, kurie yra tyrinėjant jį iš baltųjų rasės bei Vakarų pasaulio perspektivyos. Su šia paskaita susijusioje parodoje *Potvinis: naujos sroves Australijos ir Naujosios Zelandijos mene*, vyksojoje ŠMC šią vasarą, buvo rodomi aborigenų menininkų Brooko Andrew (sukūrusio specialų darbą Vilniaus parodai), Destiny'ės Deacon, Peggy'ės Napangardi Jone ir Tracey'ės Moffatt kūriniai.

Stogo langai

Lithuanian Pavilion 52nd International Art Exhibition
 La Biennale di Venezia
 Artists: Nomeda & Gediminas Urbonas
 Project: "Villa Lituania"
 Comissioner: Simon Rees

villalituania.lt

Ludoteca, Santa Maria Ausiliatrice
 Castello 450
 30122 Venezia
 Presented : Contemporary Art Centre (CAC), Vilnius
 Principally funded: The Lithuanian Ministry of Culture

Meninis projektas: kaip ir daugelis jaunų menininkų Gintaras Didžiapetris turi savo herojus, su kuriais svajoja susitikti ir atiduotų viską, kad galėtų sudalyvauti kartu vienoje parodoje. Šiame darbe Didžiapetris atrado būdą, kaip tai įgyvendinti – jis paraše meilės laišką Bethan Huws ir paskelbė ji INTERVIU. Tikimės, kad Bethan, kuri lankėsi Vilniuje 2005 metais ruošdamasi parodai ŠMC, bus pamaloninta ir atsiųs atsakymą. Juk būna ir keistiesnių nutikimų. O dėl bendros parodos – niekada negali žinoti. Reikia pasakyti, kad pašto menas buvo populiarus Lietuvoje sovietiniais metais ir ne vienas menininkas tokiu būdu pasiuntė žinią anapus sienos. O garsieji menininkai emigrantai Jurgis Mačiūnas ir Jonas Mekas įrodė, kad lietuvių susirašinėjimas nepraėjo be pėdsako. Didžiapetris yra studentas, taigi laikas tebéra jo rankose – ir mes linkime jam sėkmės.

Artist's Project: Like many young artists Gintaras Didžiapetris has his heroes: and would love to meet them to pick-their-brains; and would die to be in an exhibition with them. In this work Didžiapetris has manufactured the means for doing exactly this — writing a love letter to Bethan Huws and publishing it in INTERVIU. We hope that Bethan, who visited Vilnius in 2005 for an exhibition at the CAC, is flattered and writes a reply. Stranger things have happened. In terms of making an exhibition together... who can tell. It should be said that mail art/passport art was important in Lithuania during the soviet era, and many artists posted a message to the outside world. And the great émigré artists George Maciunas and Jonas Mekas made sure that Lithuanian correspondence found its mark. Didžiapetris is still a student so has time up his sleeve — and we wish him well.

THE VISUAL ARTS AND CRAFT STRATEGY
 Australian Government
 Department of Sport and Recreation

Australian Government

www.cacsa.org.au
 email: cacsa@cacsa.org.au
 SUBSCRIPTIONS:

TEL +61 [08] 8272 266 FAX +61 [08] 8373 426
 1A PORTER STREET PARKSIDE, SOUTH AUSTRALIA 5066

BROADSHEET
 EDITORIAL OFFICE:
 EDITOR ALAN CRUIKSHANK
 ISSN 0819 6777

PUBLISHED BY
 CONTEMPORARY ART CENTRE OF SOUTH AUSTRALIA
 THE CACSA PROMOTES AND DEVELOPS CONTEMPORARY VISUAL ART PRACTICE,
 CRITICAL ANALYSIS AND WRITING BOTH LOCALLY AND NATIONALLY

BROADSHEET IS AVAILABLE BY SUBSCRIPTION.
 NEW CURRENTS IN ART FROM AUSTRALIA AND NEW ZEALAND
 BROADSHEET IS PROUD TO BE A SUPPORTER OF HIGH TIDE:
 THE AUSTRALIAN, NEW ZEALAND AND SE ASIAN REGION.
 CONTEMPORARY VISUAL ART AND CULTURE THROUGHOUT
 AND DEVELOPING A REGIONAL CRITICAL DISCOURSE ON
 STRONGHOLDING AUSTRALIAN AND REGIONAL PARTNERSHIPS

BROADSHEET MAGAZINE PLAYS AN IMPORTANT ROLE IN
 CONTEMPORARY VISUAL ARTS+CULTURE.

Volume 35 No 4
 December 2007
 FREE

broadsheet

CONTEMPORARY VISUAL ARTS+CULTURE

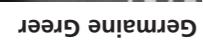
Germaine Greer

Rosanna Raymond

Jan Utzon

Poul Henningsen

internationally as lighting in the House is by Jüne Poulsen].

CAC / Cafe talks

Ken Lum

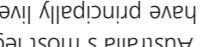
some-time curator. Artists taking on an internationalization and instead reinstate the "Prussian", heritage of the city. The lecture will look at this development, making ed a point of difference within the critical economy of exhibition making and publishing.

numerous references to art works from Martin Kippenberger through Hans Haacke to Monica Bonvicini.

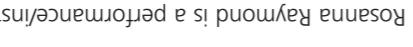
involved in the 2006 program: Benjamin Zukauskite, Alain Fleischer, Audrone Cope, Margarita Janakauskite, Audrone Suckien, Andreas Gedim, Germaine Greer, Zukauskite, Alain Fleischer, Jarošaw involved like to thank all the speakers of its second year. The team at the CAC

Firmly established Vilnius' premier international lecture event the CAC/Cafe Talks is celebrating the end of its second year.

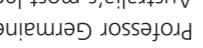
CAC / Cafe talks

Jüne Poulsen

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

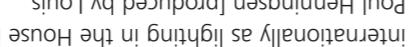
Ken Lum

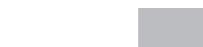
Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Ken Lum

Aurelijia Makonytė work at the CAC.

Virginija Januskevičiūte, and artist Renata Dubinskaite, Virginija Formina,

Dean of Malimo Art Academy.

Anders Krueger was recently appointed to Malimo Art Academy.

Published his first book, philosopher Kristupas Šaboliūnas recently

er who lives in Berlin, MIGA is a digital artist and web-designer

culture policy in Stockholm,

Egle Rimdeževičiūte is doing a Ph.D on

tional relations coordinator at

artist Konsstantinas Bogdanas is interna-

Egle Rakauskaitė is an artist,

the National Art Gallery,

Lilita Jablonskienė is chief curator of

academic,

Audronė Žukauskaitė is a research

is a graphic designer,

Juozys Laičys is an artist, Povilas Utovka

at the CCA in San Francisco,

Malasuskas is currently on a fellowship

People: CAC curator Raimundas

activities – no, I have no regrets.

AA: I happened to have given up several

about?

Raimundas Malasuskas: Have you ever

given anything up that you are still thinking

(music, for instance)?

counting every day rituals and pleasures

(e) contemplative thoughts... And I'm not

more books; (d) writing other kinds of texts;

(e) reading

books; (b) Siaurus Atėnai/editions; (c) reading

titles. There are still many new set of activi-

ties decided to gradually narrow my set of activi-

ties. Interested in this field. And secondly, I

longer hope to make anything useful or

AA: To give up, first of all, because I no

longer had habit?

Another bad habit?

Raimundas Malasuskas: Why give up?

What will happen in the place of giving up

simple: to give up art criticism.

AA: About my future plans. They are very

tions about answer further questions.

AA: I would love to answer further ques-

to a previous question.

Gintaras Didžiapetris: Maybe, you could

everything is simply put: a process.

AA: A process, of course. Just because

– a result or a process?

Aurelijia Makonytė: What is more important

icon of conceptualism.

– a result or a process?

Aurelijia Makonytė: From this point of

view Egle Rakauskaitė's 2004 work My

say, elite) will get others. From this point of

viewly reviewed their artistic practice? What

re mains instead of friendship when it ends?

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

had some discontinued friendships. When

friendly relationships end up naturally, warmth

because these (let's consult with Gasset

ash remains. When it happens due to some

conflict – bittemess and pretensions remain.

again) do not have "digestible", layers for a

charming? I ask this is I think your art criti-

cism is mostly focused on personalities, or

conflict? Why do you find artists

again) do not have "digestible", layers for a

common viewer. I think that we should help

to comprehend it. First of all, we should

AA: Seems it never happened to me, but I

lady advised me to leave the Kaunas Picture
was the same as well. The old gate keeper
see that the museum situation in Kaunas
and politics in Eastern Europe. It was sad to
al conference on the meeting points of art
Magnum University organised an international
and travelled to Kaunas, where the Vytautas
and North American artists, and recently the
works by West European
that the main collection of this institu-
at Van Abbemuseum in Eindhoven, empha-
America. Christiane Berndes a senior curator
artists, and representing the art of Latin
strategy; representing unknown Spanish
tively young museum, highlighted a twin
when introducing the strategy of this rela-
Contemporain de Barcelone (MCA),
Barromeu Mairi, curator at Museu d'Art
harassed in this effort should be scrutinised.
lar principles and methods, which are being
the global art world, despite all this, particu-
dispersed the concentration of the power in
a political map of art history, also to
canonic art history, despite efforts to cre-
val-upon the mono-centric dictatorship of
efforts made by centre and periphery to pre-
the global system. Despite the mutual
which made apparent yet another aspect of
agenda of [the] art world's self-perception,
the stress on the geo-political is high on the
isitic and colonial. It's not a coincidence that
represented. The situation changed in 2000,
good terms, with the government, were
Oriškova, it is possible to distinguish two
specch in the conference. According to
Bartislava, had a direct reflection in every
Oriškova (Academy of Fine Arts and Design
the revival of locality mentioned by Mairi
it is important to note that a remark about
post-colonial relations?

multi-media festival in Kaunas.
festival and Centres
nating events such as the Sound-Zone
strong interest in media-art; co-coordi-
the National Art Gallery and has a
appointed to the position of curator at
Giedrius Gulbinas was recently
Giedrius Gulbinas
we are late? According to the paradigm of
p.s. And this perpetual question, whether
GMT, so we are ahead of "Western"
doubts – no, we are not. We belong to +2
nationalist mentality, I can reply with no
interpretation and evaluation of double art
Ekaterina Degot was one of the stars of the
conference. No doubts that one of the most
active Russian art curators and critics
of the most important and difficult tasks for
totalitarian/authoritarian regime remain one
strategies and standards, formed during the
interpretation and evaluation of double art
mark Lithuanian and Slovak discourse.
Hacking, as a creative act?

the mono-centric canon...
knows 400 combinations, how to "hack"
Recommended: consulting. Ostap Bender
methods.
projects here mentioned belong to such
spread it at the local level. The publishing
aim to accumulate global discourse and
the so called periphery. This action would
the distribution of information, and from,
catgories of centre and periphery. The opti-
knowledge and power, which determines
overcome the geographical imbalance of
Zelaud and experience: he offered a method to
Simon Rees shared his Australian and New
trama, is a sign of health.
important to mention, that discussing
redefine the painful Soviet heritage. It is
non-traumatised, position is it possible to
included. Only with the help of a brave,
light parts of this Utopia project should be
from archives, and so forth. Both dark and
revising the notion of "semi-non-con-

Baltic States. Therefore I got on the train
lesurely developing main museum in the
she said. I had woe fully faced the most
again in November or in a half year's time,
gate keeper lady advised me to leave the
Magnum University organised an internation-
al conference on the meeting points of art
and politics in Eastern Europe. It was sad to
see that the museum situation in Kaunas
and that the old gate keeper lady advised me to leave the
University of Vytautas the elderly
and travelled to Kaunas, where the Vytautas
and North American artists, and recently the
works by West European
that the main collection of this institu-
at Van Abbemuseum in Eindhoven, empha-
America. Christiane Berndes a senior curator
artists, and representing the art of Latin
strategy; representing unknown Spanish
tively young museum, highlighted a twin
when introducing the strategy of this rela-
Contemporain de Barcelone (MCA),
Barromeu Mairi, curator at Museu d'Art
harassed in this effort should be scrutinised.
lar principles and methods, which are being
the global art world, despite all this, particu-
dispersed the concentration of the power in
a political map of art history, also to
canonic art history, despite efforts to cre-
val-upon the mono-centric dictatorship of
efforts made by centre and periphery to pre-
the global system. Despite the mutual
which made apparent yet another aspect of
agenda of [the] art world's self-perception,
the stress on the geo-political is high on the
isitic and colonial. It's not a coincidence that
represented. The situation changed in 2000,
good terms, with the government, were
Oriškova, it is possible to distinguish two
specch in the conference. According to
Bartislava, had a direct reflection in every
Oriškova (Academy of Fine Arts and Design
the revival of locality mentioned by Mairi
it is important to note that a remark about
post-colonial relations?

Report [1] Histories Outside History: museums and the multitude of art histories
Report [2] Histories Outside History: museums and the multitude of art histories
Report [3] Case studies from Eastern Europe: Art and Politics
Report [4] Recommended: include the Anarchist
Report [5] Cookbook in the compulsory reading list for BA students of art and art history.
Report [6] Regionalism?
Report [7] Post-colonial relations?

At and Politics:

Report [2]

The Art Institute at Vytautas Magnus
University, Kaunas
October 26-27, 2006
Conveners: Linara Dovydaitė &
Jurate Tutyle

On a foggy late October Tuesday, the elderly
and that the museum situation in Kaunas
and politics in Eastern Europe. It was sad to
see that the old gate keeper lady advised me to leave the
Magnum University organised an international
and travelled to Kaunas, where the Vytautas
and North American artists, and recently the
works by West European
that the main collection of this institu-
at Van Abbemuseum in Eindhoven, empha-
America. Christiane Berndes a senior curator
artists, and representing the art of Latin
strategy; representing unknown Spanish
tively young museum, highlighted a twin
when introducing the strategy of this rela-
Contemporain de Barcelone (MCA),
Barromeu Mairi, curator at Museu d'Art
harassed in this effort should be scrutinised.
lar principles and methods, which are being
the global art world, despite all this, particu-
dispersed the concentration of the power in
a political map of art history, also to
canonic art history, despite efforts to cre-
val-upon the mono-centric dictatorship of
efforts made by centre and periphery to pre-
the global system. Despite the mutual
which made apparent yet another aspect of
agenda of [the] art world's self-perception,
the stress on the geo-political is high on the
isitic and colonial. It's not a coincidence that
represented. The situation changed in 2000,
good terms, with the government, were
Oriškova, it is possible to distinguish two
specch in the conference. According to
Bartislava, had a direct reflection in every
Oriškova (Academy of Fine Arts and Design
the revival of locality mentioned by Mairi
it is important to note that a remark about
post-colonial relations?

Report [1] Histories Outside History: museums and the multitude of art histories
Report [2] Histories Outside History: museums and the multitude of art histories
Report [3] Case studies from Eastern Europe: Art and Politics
Report [4] Recommended: include the Anarchist
Report [5] Cookbook in the compulsory reading list for BA students of art and art history.
Report [6] Regionalism?
Report [7] Post-colonial relations?

once again the MCA, Belgrade had to refer
regional orientation can be perceived as a
and the Bergen Art Museum having a strong
after the fall of the Milosević regime. Then
Lithuanian art historians honed-in on
Maria Oriškova and the participating
common to Lithuania and Slovakia. Both
broader context: both in the Nordic art con-
attempted to reinterpret Norwegian art
local artists, and only those who were "on
strictly political, strategy meant that only
museum suffered a decline. An enforced,
nationals took over the government, the
atmosphere of Yugoslavia, when Serbian
Yugoslavian nation state. In 1991 after the
Nordic group of countries and that regions
of the ideological construction of the new
seizing a grand narrative, of art in support
gallery of modern art it was oriented to pre-
Belgrade Art Museum functions in a similar
huge emission of energy happens. If in
necessary to conceive it as being two-fold,
also other Baltic states, heritage of art is
here, when evaluating Soviet Lithuania, and
discourses currently in the air. According to
this the process of construction, while a
start the normal temperatures, so that nuclei
there is a possibility to start a nuclear reac-
tions. Now the museum looks in three direc-
tion at normal temperature that the
Bergen Art Museum became a
oldest in CEE. Established in 1958 as a
of Contemporary Art Belgrade is one of the
Dejan Strelcovic emphasized, the Museum
Bergen Art Museum became a
and contemporary art historians in general,
The biggest headache for the speakers,
rethinking rewriting of art history from their
identity within the global discourse. And
took a crack at [a] universal
"in harmony", the conference participants
rethink parts of this Utopia project should be
from archives, and so forth. Both dark and
revising the notion of "semi-non-con-

sustained? After some tooling it was deci-
tion with ex-Yugoslavian republics should be
mulate their strategy, and decide what rela-
sionality within the global discourse. And
BA students of art and art history.
Report [1] Histories Outside History: museums and the multitude of art histories
Report [2] Histories Outside History: museums and the multitude of art histories
Report [3] Case studies from Eastern Europe: Art and Politics
Report [4] Recommended: include the Anarchist
Report [5] Cookbook in the compulsory reading list for BA students of art and art history.
Report [6] Regionalism?
Report [7] Post-colonial relations?

Kraft der Erde: Arturas Railla maps the face of the Earth

Lithuanian pagans/esoertics. The pivotal point of the exhibition's preparation was Raialia's mapping of Earth Power fields in the centre of Frankfurter together with the extra-sensors Vaklovas Mikailionis and Vilnius Gibavicius. On a big city map was shown how the power lines within the gallery. As in Raialia's work with car enthusiasts grid produced a whole new space in and of the city, and Raialia's photos from the pagan community's ceremonial sites in the Lithuanian countryside were hung according to the distribution of power lines within the gallery.

Dovile Tumpytė is a curator at the Contemporary Art Information Centre (CAC) of the Lithuanian Art Museum. She recently co-curated a survey exhibition of Young Lithuanian artists titled *SelfObject* for the museum's Radziwillionas Foundation of Lithuania.

compete – with their curricula ideas – to attract students. Competition would emerge naturally as well as the interest of every school to present its strengths. Soon every thing would form a different order.

DT: But is it realistic in Lithuania?

MN: Of course, there is no guarantee that all three schools would survive. And you know how nobody wants to risk anything. People in Kaunas (the branch of VDA in Kaunas) had tried to separate, but their separation lasted approximately two weeks: from the first to the second meeting. There would be no need of additional funds – simply split into separate branches: financial as well and they could do whatever they wanted. Yet soon competition would emerge and every institution would forced to think how to position its self and what level training programmes it would be

DT: Are there any discussions on this issue going on at the VDA? Are there any attempts to look for some solution following out the past, in this way?

MN: There are no discussions about this thing to do itself: this is the law. It is possible to improve it only from outside. And it should be completely different. This is all. Such a monopolistic structure will do nothing.

grabs
any phas-
-ular
it was
arket;
rs, it wa-
initially
and
which wo-
costal area (Klaproede, Telsai), which wo-
another in Kaunas, the third one in the
higher education in art. One in Vilnius,
should be three independent schools of
And it should be completedly different. This
possible to improve it only from outside.
thing to do itself: this is the law. It is
all. Such a monopolistic structure will do
nothing.

MN: They can only offer advisory opinions which the rector does not have to take into account. I am concerned that the environment for serious aesthetic research is merely like an ice block broken off the iceberg. As we all know, the interests of pure applied arts are diametrically opposite and the oppositional structure is powerful. Who in our clear minority (some 10%) and it is extremely difficult to find our place in that structure. This requires enormous effort and usually ends up with us being marginalized. Eventually, you get tired of fighting the time. In the end, this is what needs it?

DA: We can buy into creating VDA strategies? Perform them! How much can they partake in creating this. You think: who needs it?

AS: We can buy into creating VDA strategies? Perform them! How much can they partake in creating this. You think: who needs it?

MN: They can only offer advisory opinions which the rector does not have to take into account. I am concerned that the environment for serious aesthetic research is merely like an ice block broken off the iceberg. As we all know, the interests of pure applied arts are diametrically opposite and the oppositional structure is powerful. Who in our clear minority (some 10%) and it is extremely difficult to find our place in that structure. This requires enormous effort and usually ends up with us being marginalized. Eventually, you get tired of fighting the time. In the end, this is what needs it?

DA: We can buy into creating VDA strategies? Perform them! How much can they partake in creating this. You think: who needs it?

AS: We can buy into creating VDA strategies? Perform them! How much can they partake in creating this. You think: who needs it?

MN: They can only offer advisory opinions which the rector does not have to take into account. I am concerned that the environment for serious aesthetic research is merely like an ice block broken off the iceberg. As we all know, the interests of pure applied arts are diametrically opposite and the oppositional structure is powerful. Who in our clear minority (some 10%) and it is extremely difficult to find our place in that structure. This requires enormous effort and usually ends up with us being marginalized. Eventually, you get tired of fighting the time. In the end, this is what needs it?

DA: We can buy into creating VDA strategies? Perform them! How much can they partake in creating this. You think: who needs it?

AS: We can buy into creating VDA strategies? Perform them! How much can they partake in creating this. You think: who needs it?

DT: What role do the departments have
in this market
DT: Various reforms took place during the
last year at the VDA. Did they have any
influence on the programmes of art stu-
MN: During the last year everything was
done to reinforce the monopoly. Even the
efforts of the Ministry of Education official-
ly have been directed towards increasing the
power of the Rectory [Chancery]: to
strengthen authoritarian management.
DT: You imagine? Authoritarian rule is being
strengthened in an academic community
that also comes from the Soviet past.

DT: Management of schools of higher education
should be based on the model of a dem-
ocratic parliament.

Now I have come to the most painful and most important points: ideological priorities. This is one of the main and perhaps, essential characteristics of a provincial, inability to formulate independent ideological priorities: this is where provincialism has happened to us. Nationalism is like a bird automatically, and socialism is about eating ay about me.

MN: In other words, "somebody move onto another subject". A farm high economic productivity on a collective farm. Structure is a particularly important thing; it imposes strict regulations. Change requires structural reform. Monopolist says- for several years now: please, replace, rep- Academic of Fine Arts. I have been attached to the wall at the entrance to our art institute as it was during Soviet times automatically lead to decline. On our collective farm, one aspect related to our general laws are not valid in the that general laws are not valid in the domain of culture or, more specifically, art. This is a mystery and extraordinary activity in which various higher forces manifest themselves, and apparently it can exist in some parallel reality. But this is self-decep- tion, which has nothing to do with life.

DT: Isn't VDA somehow affected by art? This is not an issue of art or a institution? Connections to the business sector? This is an issue of sales-pitch: elem- ents that has some relationship to the existing or dominating philosophical ideas in art criticism and forming ideals based on esthetic problems! Research in the forms! It is possible also to say it is about those ideas and try to adapt them to language. Only then applied artists in art translations possible also to say it is about those ideas of this monopoly and its ideological influences of this monopoly. What are the consequences of its monopoly?

MN: In fact, this does not affect us at all at study abroad?

MN: In fact, this does not affect us at all at the moment, for all the academy's efforts have been directed towards the enlarging-

MN: In other words, "somebody move onto another process", which also has impor- tance. Finally, we buy chairs of a part- es. design, packaged crisps in supermar- kets, jeans and not Pakistani trousers, not designers and not Pakistanis toou- wear jeans and not Pakistani trousers, not contemparay, mixed-tape, interdis- ciplinary, mixed-tape, and architects who not design, packaged crisps in supermar- kets, jeans and not Pakistani trousers, not

MN: As we all know, it is useless to speak of my teaching programmes;

the supporters of Polish autonomy in Szaliniński and similar things were going on: we developed distrust of the Polish side and the anti-Polish mythology of the inter-war period was revived; people were whis- pering (although not publicly): "we should- n't give the Academy to the Poles". Soon it became clear that such an ideology had been short-sighted because Poland is one of our strategic partners in politics and a neighbour who understands us very well. It is important to find out who you are. Many other steps depended on your answer to this question. Let us sum it up: the Academy is the only institution of this kind in the

manifest at the Academy: such an old-fashioned guild-based division is, at least, unacceptable in contemporary art scene if what we train are 'artists' not craftsmen. The situation is slightly different in the Photography and Media as well as Sculpture Departments, which try to augment the specifics of media artists are being trained at the VDA and what are the reasons for this situation? What are those projects were largely devoid of strong ideas and creative potential. It is high time to wonder what kind of solution art community have heightened; as far as concerns amongst the professors, 2006) concerne

Arts. Internationally, Navakas is one of the best-recognised contemporary Lithuanian artists, winner of the Herder Prize, Baltic Assembly and Lithuanian National Culture and Art Awards; and the first representative (with Egile Rakauskaitė) of Lithuania at the Venice Biennale (1999) who has also participated in several Nordic-Baltic biennials and was included in the inaugural Gwangju Biennale (1995).

It has been several years since conversa-
tion started about the declining level of
education at the Vilnius Academy of
Fine Arts (VDA). Discouragement is obvious
both among staff and students. Those
nate at the Lithuanian border, if we
want our students to remain competi-
tive in an international context, we
need to develop a somewhat more
global approach (despite some theoreti-
cal statements concerning innovations – or is it schisms – are
not with agents of the art scene in their
attempt to strengthen the applied arts
sector and
in charge of the VDA emphasize co-
operation with the business sector and
not with agents of the art scene in their
attempt to strengthen the applied arts
sector and
trainings (that is, architecture and

Between a Rock and a Hard Place

Island in the Stream: the new Portikus

AG: Having an island for the Kunsthalle, are you planning to get an official boat?

DB: Not one official boat, but many small boats. Many of the artists that we work with have done boats — Francis Alÿs, Tobias Rehberger, and Simon Starling. We'll just wait and see what people come up with.

AG: The history of Portikus is a roster of showing stars and rising stars. Maybe of making stars as well. But not really of curating things, not me. Portikus is so small that we normally invite only one artist at a time. But recent shows by people such as Yoko Ono or Rirkrit Tiravanija have involved large numbers of active participants. I actually think that Rirkrit Tiravanija have inside the last decade or more do everything together in a pretty democratic fashion, I think.

DB: Yes, I'm the director, she's the curator.

AG: How much are you involved in the curatorial process, do you share the curating function of what a show can be.

DB: I don't think that things will change in principle. Portikus has been a bazaar, a cine- ma, a kitchen, a factory, a bakery, and a classcial museum space. In the future it will probably be many other things besides. It's probably with Nikola Dieterich.

AG: You much are you involved in the curating

DB: We do everything together in a pretty democratic fashion, I think.

AG: Do you think that you [will] show a specific kind of art inside the field of "contemporary art"?

DB: I hope so. But don't ask me: "What kind?"

AG: Your interest in art is close to your philosophy, represented now at Portikus, and Eliasson, representing now at Portikus, and Spencer Finch and Carsten Höller, the three been interested in artists like Dan Graham, even though not with the YBA. A variety of them also working a lot with sensations (Sensations). Being a scholar of philosophy yourself, does the art work by these artists add anything philosophically for you? How do you regard the relation between philosophy and art?

DB: I have been working a lot with Olafur Eliasson, representing now at Portikus, and You have been back to your interest in the this might go back to your interest in the Eliasson, represented now at Portikus, and Spencer Finch and Carsten Höller, the three been interested in artists like Dan Graham, even though not with the YBA. A variety of them also working a lot with sensations (Sensations). Being a scholar of philosophy yourself, does the art work by these artists add anything philosophically for you? How do you regard the relation between philosophy and art?

- Daniel Birmbaum about the new building and his recent projects.
- Andreas Gedini: Congratulations on the new building! Portikus has an impressive history and now a building as well. Kind of postmodern? Bringing its history into our time?
- Daniel Birmbaum: Well, yes. We have always been parasites in relationship to his-tori-cal sites though. First we were behind a neo-Classical facade, then in a reconstruction to talk with Städelschule Rektor – and Gedini took time-out from the festivities to a small island in the Main River.
- Christoph Mackler the gallery has shifted Designed by Frankfurter architekt Städelschule's new Portikus Gallery.
- to attend the vernissage events of the Städelschule's new Portikus Gallery.
- Gedini hopped a plane to Frankfurt a.M. he is a board member), artist Andreas Contemporary Art Foundation (of which the history of INDEX Swedenish
- Soon after travelling from Stockholm to the CAC in Vilnius to deliver a lecture on the international critic and curator, at large,

world find themselves in. They are charged with the commensuration of years worth of history and not just its approaches to...” so even the basics need to be reassessed. It’s a situation that requires redoubtable reform.

Because reform often involves loss of privilege those who stand to lose often barricade their position, and the academics – and if a troop of anti-reformers is marshalled there is no redress. my is transformed from ivory tower fortress – and it give productive pause to a committee in London (on a proximate topic) and involving his students at New York Columbia University that should rename the people that espouse conservative opinion on art “Kulaks” is required to shift their position.

“Kulak” would apply to those who believe, in their opinion or are interested in the radical re-education of the people that espouse of the art “Kulaks” minably entrenched.

While I can’t advocate for the education that was exacted of the Kulaks nor ignore the historical fact of the Ukrainian tragedy | can agree with Gillick’s spirit. And this issue of INTERTOURISTMISMO is imbued with its radicalism. There are two conference reviews from international events held in Lithuania addressed to problems of history, or storms the barricades of the Vilnius Academy of Fine Arts, and we report like an artists, action in which a group of our fair city. We even make tell the artist that took his sword to the sac-

coeur and another who put the lambs of our fair city, wandered the streets like like, terrorists, an artists, action in which a group of our fair city. We even make tell the artist that took his sword to the sac-

the slaughter... The future is ours for all in and added to the lambs of our fair city. We even make tell the artist that took his sword to the sac-

the killing.

INTERVIEW

6 / 2006 the quarterly conversation about art

Focus: Andreas Gedlin tests the water at Portikus with Daniel Birnbaum

Home: Dovile Tumpytė and Minas Navakas storm the academic fortress

Report [1]: Giedrius Gulbinas: "Histories outside History"

Report [2]: Gábor Rieder: "Art & Politics: Case-Studies from Eastern Europe"

Post-script: Virginija Januškevičiūtė takes it to the streets with Pro-test Lab

Say What? Evaldas Janas and Stasys Banifacius leva, lambs to the slaughter

Library: Alfonsas Andriuškevičius talks about his new book

Artists project: Gintaras Didžiapetris

www.cac.lt
Contemporary Art Centre, Vilnius